Kun. J. Matusas

Penkios žinotinesnės naujųjų laikų sektos.

Baptistai, adventistai, biblistai, metodistai ir saliutistai.

ATSPAUDA IŠ „TIESOS KELIO“.

KAUNAS 1927 M.

Penkios žinotinesnės naujųjų laikų sektos.

A.

Įvada: bendrai apie sektas.

Dažnai tenka girdėti žodį „sekta“. Ką jis reiškia? Senovės rymiečiai sektos vardu žymėjo partiją, mokslo kryptį — mokyklą ir specialiai religinę partiją. Senovės krikščionys sektą suprato kaip partiją, atsiskyrusią nuo Kristaus Bažnyčios; arba, trumpai ereziją. Tokia prasme apie sektas kalba jau Laktancijus (4-am amž.).

Šalyse, kame įsigalėjo 16-o amžiaus reformacija, sekta įgavo siauresnės prasmės. Mat, pasaulinė valdžia vienas naujųjų religijų palaikė, kitas—ne. Pirmosios pavadinta tautiškomis bažnyčiomis (Landeskirchen), antrąsias gi praminė sektomis. Liuteronų ir kalvinistų bažnyčios Vokietijoje virto tautinėmis, o mažumos, pav., anabaptistai—sektomis.

Suprantama, jog sektos galimos vien ant protestantizmo pagrindo. Mat, pastarasis religijos srity nepripažįsta jokio žemiško autoriteto, tuo atidarydamas vartus plačiausiam subjektivizmui. Del to religijų statistikai visus krikščionis sektantus vadina stačiai protestantais, nors kai kame jie artimesni katalikybei.

Pagal reformatorių Liuterio ir Kalvino mokslą žmogaus išteisinimas (justificatio) tėra išviršinis dalykas. Nusidėjėlio kaltės nepanaikinamos, bet tik pridengiamos. Vadinas, nuodėmės lieka, tik Dievas, del Kristaus nuopelnų, jų nepaiso. Tokiu būdu, sielos atgimimą per pašvenčiamąją malonę protestantai atmeta.

Tuo tarpu sektos dažniausiai pripažįsta išvidinį žmogaus apvalymą, lygiai taip, kaip Katalikų Bažnyčia. Del to jos labai vertina gyvenimo dorovingumą ir bažnytinę drausmę. Sektantai yra dorovingesni už tautinių bažnyčių krikščionis.

Pagal minėtus principus, jų religiniuose susirinkimuose daugiau asmeniškumo ir gyvumo, kaip anų pamaldose. Beveik visi sektantai savo namuose kiekvienas garsiai meldžiasi, laisvai nupasakoja čia jau įgytus „atsivertimus“ ir „paskatinimus“.

Vertinant kitas religijas, anot Tėvo H. Holzapfelio, visumet reikia skirti objektyvus ir subjektyvus elementas. Tokiu būdu, objektas, t. y., religinė draugija su savo mokslu gali būti klaidinga, o subjektas arba atskiri asmens, jei be savo kaltės klysta, gali tikrai gauti Dievo malonių, atseit, išvidinį apšvietimą, gailestį, Išganytojo meilę, pasiaukojimą. Nedarant tokio skirtumo, tuoj įsibraus klaidų. Sakysim, vienas visus kitatikių krikščionių pergyvenimus laiko svajonėmis arba savęs apgaudinėjimais, kas

daugeliu atvejų neteisinga; kitas vėl, juos pripažindamas, spręs apie atatinkamų klaidžiatikių mokslo tikrumą ir gerumą. Pastarąjį pavyzdį dažniausiai paseka neišlavintieji, bemoksliai. Jie manydami, kad tikras religingumas yra vien tikroje Bažnyčioje, o, iš kitos pusės, matydami daug gražių dalykų pas sektantus, nusprendžia: tur būti, ir jų tikėjimas geras. Neišmanėliai, Dievas negalvoja taip siaurai kaip jie. Jis gali duoti malonių ir už tikrosios Bažnyčios. Tiek yra tikra, jog Kristus įsteigė vieną Bažnyčią, bet jei kas be savo kaltės klysta, tokiam Jisai gali teikti pagalbos. Taip dalykams esant, kitatikių ir katalikų santykiai privalo būti pilni meilės, nors su jų klaidomis reik kuo griežčiausiai kovoti.

Sektos turi dar vieną charakteringą bruožą: jos dažniausiai pamilusios kokią keistą idėją ir vieną kurią Šventraščio vietą klaidingai aiškina. Tuo remiasi, pav., suaugusių krikštas, greitas Kristaus atėjimas, subatos šventimas ir k.

Sektų yra visa daugybė. Protestantai, pametę Kat. Bažnyčią, per 400 metų suskilo į 200 su viršum srovių—sektų. Jos daugiausia kenkia vadinamoms tautinėms bažnyčioms. Mat, geresnieji protestantai, nepakęsdami atšalimo savo bendromenėse, metasi kitur, kame, būtent, karštai siekiama krikščionybės idealų. Sektos iš bedievių maža ką pelno, nes šieji akcentuoja mokslingumą, ko sektantuose neperdaugiausia. Katalikų Bažnyčia joms irgi ne daugiau narių besuteikia. Nors nesusipratę Jos vaikai kartais tampa naujų tikėjimų auka.

Brangindami tikinčiųjų sielas, o Bažnyčios skatinami, kat. mokslininkai duoda perspėjimų savo broliams, kad žinotų pavojų. Antra, sumušinėjant klaidas geriau nušvinta tikrasis tikėjimas, o konstatuojant kitatikių geras pastangas, kažkoks paslaptingas balsas visiems mums gaivalingai sušunka: darbų, darbų, darbų!

Kam Dievas beleidžia sektas? Į tai atsakys didysis apaštalas, šv. Povilas: „Turi būti ir klaidžiatikysčių, kad ištirtieji jūsų tarpe išeitų aikštėn“ (1 Kor. 11, 19). Jos Dievo numatytos tikinčiųjų labui: Bažnyčios viršininkai gauna progos aiškiau paskelbti tikrąjį apreiškimo turinį ir jį apginti. Pagaliau, kai priešų atakos prieš Kristaus Bažnyčią niekais nueina, pasireiškia pastarosios dieviškumas.

Ne paslaptis, jog po karo, it grybai po samanomis glūdėję, įvairiausios sėktos pradeda kelti galvas. Nekalbant apie užsienį, kame skųste skundžiasi šiuo dalyku, ir Lietuvoje matyti jų pastangų. Veikia baptistai, bruzda marijavitai, garsinasi visuomininkai. Marijavitų kun. Tulaba laiko visą eilę paskaitų Kaune, Kooperacijos salėje, po kurių prašo rašytis į jo atskalą. Kuris ten Domas Šidlauskis (iš profesijos buhalteris), pasivadinęs Visuomiu, savo laisvamanišką—panteistišką tikėjimą aiškina Baltosios Gulbės salėje[1]). Kokios to priežastys ne tik Lietuvoj, bet

[1]) Rašyta 1926 m. rudenį. Dabar kiek aprimę.—Kai del marijavitų tai prieš karą jie buvo be galo judrūs, Kaune leido net savo laikraštį „Marijavitą“, dabar gi aiškiai nyksta.

iš viso krikščionių pasauly? D-ras K. Algermissenas jų sumini keletą.

1. Mūsų laikai yra ieškojimo laikai. Tūkstančių metų kultūra sugriuvo, kilo nepasitenkinimo, ir imta ieškoti kitų kelių.

2. Mūsų laikai serga karštlige. Tokiais laikotarpiais žmogaus siela labiau veržias prie virš pajautinių ir antgamtinių vertenybių. Neduoda ramumo tamsioji mirtis ir tokia jau ateitis.

3. Prie mūsų akių griuvo medžiaginė kultūra, šokama į antrą kraštutinumą—į misticizmą.

4. Šie laikai yra „uliojimo" ir „lėbavimo" laikai. Rimtesniosios asmenybės tam priešinas, del to eina, kame gerbiamas ir praktikuojamas asketizmas. Beveik visos sektos reikalauja griežto dorovingumo: draudžia alkoholinius gėrimus ir rūkymą. „Septyndienio adventistai" susilaiko net nuo kiaulienos, arbatos, kavos...

5. Dabar garbinama laisvė. Ji importuota ir religijon: šalin dogmos! Visos sektos, it susitarusios, pabrėžia sąžinės laisvę.

6. Mūsų laikai—kartaus vargo ir medžiaginio skurdo laikai. Del to ieškoma kitur pasitenkinimo. Sakysim, dauguma atskalų siūlo jį, skelbdamos tuoj užstosiant 1000 metų aukso karalystę. Kitos neigia pragaro amžinumą ir tt.

7. Dabarties žmogus mėgsta paslaptingumą. Sektantai jį patenkina, skelbdami įvairių įvairiausias pranašystes [1]). Jas beveik išimtinai remia šv. Jono Apreiškimu.

Yra ir daugiau priežasčių. Pav., ar ne masinantis dalykas sektantų būrimasis į mažas bendruomenes? Taip galima šeimyniška šiluma. Klaidžiatikiai savo darbą varo ir grynai bizniškai. Štai, „Septyndienio adventistai", kurių yra vos 185.000, 1920 m. savo tikybos reikalams suvartojo,—tik nenusigąsk!—11 milijonų 800.000 dolerių. 7 mil. sudėjo patys nariai.

Naujų tikėjimų skelbėjai vartoja moderniausias priemones propagandai: spaustuves, kolportažą, knygutes patys nariai išnešioja po namus. Vartoja beviek „cūdų": pernai Turingijoj ir Pomeranijoj baptistai važinėjo tam tikrame misijų vežime ir skelbė savo mokslą. Važiuojanti bažnyčia..

B

Apsigynimas nuo sektų, bendrai imant.

Su sektomis galima kovoti vien ant katalikybės pagrindo. Protestantai principijaliai negali joms priešintis, kadangi jos nuosekliai įgyvendina reformatorių proklamuotą tikėjimo laisvę. Patsai kelmas, iš kurio želia visos sektos — tai protestantiškas Bažnyčios supratimas ir savotiškas šv. Rašto aiškinimas.

[1]) Net mūsų marijavitai nesenai skelbė, greit būsiant pasaulio galą. Prie progos paminėsiu, jog jų moterystė, kaip jie sako, esąs šv. Povilo regėtas 3-iasis dangus.

1. Protestantiškas Bažnyčios supratimas.

Kaip rasti tikrąją Bažnyčią? Reformatoriai atsako: skaityk šv. Raštą, jisai tave pamokys, jame rasi Kristų. Katalikų gi Bažnyčia skelbia, jog tikrąją Bažnyčią gali nurodyti tik gyvas žmogus, būtent, autoritetas. Pati krikščionybė juk yra tai, ką per daug amžių skelbė Bažnyčia, taigi Ji pati ir gali pasakyti, kame Kristaus mokslas. Juoba gali, nes yra dieviška įstaiga, kuriai Kristus pavedė skelbti Evangeliją visais laikais. „Ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai Jos nenugalės“ (Mat. 16, 18—19).

Kristus su savo Bažnyčia sudaro vieną kūną. Jis—galva, tikintieji—nariai. Vadinas, kaip krikščionys per Adomą turi kraujo giminystę, taip per Kristų—malonės giminystę. Toji malonė išsilieja šv. sakramentuose. Protestantai tokio malonės gyvenimo nežino. Jie, atmetę Bažnyčią, patys vieni tvarko savo santykius su Kristum. Trumpai tariant, pas juos—privatiška tendencija, pas katalikus—bendrumo (malonės) dvasia.

2. Klaidingas šv. Rašto aiškinimas.

Visi protestantai tvirtina, jog šv. Raštas yra vienintelis tikėjimo šaltinis ir jog kiekvienas gali jame rasti apreikštąsias tiesas. Čia negalįs niekas kištis. Į tai atsakant, pažymėsim 3 tiesas.

a) Šv. Raštas krikščionims nėra vienintelis tikėjimo šaltinis. Juk po Kristaus mirties keliasdešimt, bent keliolika metų nebuvo jokių rašytų Evangelijų, Kristaus mokslas semta vien iš apaštalų lūpų. Patsai Šventraštis niekur neužsimena, esąs vienintelis tikėjimo šaltinis. Šv. Povilas visai aiškiai kalba apie skelbiamą mokslą. „Aš primenu jums, broliai, evangeliją, kurią jums s k e l b i a u... kuria ir būsite išganyti, jei ją laikote taip, kaip jums s k e l b i a u“ (1 Kor. 15, 1—2). Protestantai, atsispirdami, nurodo Gal. 1,8. Tačiau čia šv. apaštalas kalba ne apie rašytą, bet savo apskelbtą evangeliją.

b) Naujojo Įst. šv. Raštą tik Bažnyčia davė į rankas krikščionims. Apaštalai ir jų mokiniai užrašinėjo Kristaus mokslą ir gyvenimą. Tokių evangelijų susidarė apie 12, o „apaštalų darbų“ ir kitokių raštų buvo daugybė. Ir štai 405 m. pop. Inocentas I galutinai nustatė kanoną. Pagaliau tik iš Bažnyčios žinom šv. Rašto įkvėpimą.

c) Ne kiekvienas gali šv. Raštą suprasti. Mat, šventos knygos rašytos senais laikais, kada buvo visai kitokios aplinkybės, tad dabarties žmogui labai sunku jose orientuotis. Jei patys protestantai būtų Jį supratę, nebūtų suskilę į kelis šimtus sektų. Del to Kat. Bažnyčia katalikams leidžia skaityti šv. Raštą tik su paaiškinimais. O kad nedraudžia skaityti, įrodo, sakysim, kad ir mūsų Metropolitas J. E. Arkivyskupas Skvireckas, pats visą šv. Raštą išvertęs į lietuvių kalbą.

I.

Baptistai.

1. Bendros žinios.

Jau baptistų vardas sako, jog jie turi ypatingą pažiūrą į krikštą. Laikydami kūdikių krikštą be vertės, jie krikštija vien suaugusius. Be to, krikštija, visą žmogų panardydami vandeny.

Pirmoji baptistų bendruomenė išdygo apie 1640 m. Anglijoj Londono mieste. Ji turėjo daug pamokslininkų bei vadų, tačiau žymiausias iš jų buvo Richardas Blount'as. Kadangi įtakingas valstybininkas Oliveris Cromwell'is († 1658) tą sektą rėmė, tai baptistai greitai plito. 1689 m. visuotiniam susivažiavime Londone buvo atstovų nuo 100 bendruomenių.

Iš Anglijos baptistai persimetė į Ameriką. Vyriausias organizatorius čia buvo Rogeris Williams'as, atvykęs 1630 m. Sekta pradėjo tarpti ypač po Jungtinių Valstybių nepriklausomybės paskelbimo (1776). Šiandien Amerikos Jungtinėse Valstybėse baptistai gausingiausi. Jų priskaitoma 15 milijonų. Turi 160 aukštesnių ir aukštųjų mokyklų.

Vokietijoje baptistams davė pradžią GerardasOncken'as Hamburge († (1884). Netoli miesto Elbėje kartu su 6-iais draugais apsikrikštydino. Iš čia Oncken'as baptizmą pradėjo skleisti po visą Vokietiją. Jo būta ne vien organizatoriaus, bet ir literato. Tarp kitko jisai įkūrė „Christliche Traktatgesellschaft" su knygų leidžiamąja įstaiga, kuri (Kassely) ir šiandien veikia. Ji leidžia šiuos laikraščius: „Der Wahrheitszeuge", savaitinis Vokietijos baptistų organas; „Friedensbote"; „Morgenstern"; „Der Führer", sekmadienio mokyklų organas[1]); „Wort und Werk", jaunimo organas; „Tabea" moterų ir mergaičių organas; „Lotse". Be to, baptistai turi dar „Vaikų biblioteką" su 128 num. Hamburge veikia jų pamokslininkų seminarija su 100 auklėtinių. Vokietijoj baptistų yra 53.866 (suaugę), kurie sudaro Vokietijos baptistų Sąjungą.

Apie jų organizaciją Lietuvoje sunku pasakyti; reiktų specialaus tyrimo. Visuotinio gyventojų surašymo daviniais baptistų Lietuvoje esama 379.

Baptizmas turi narių ir kituose kraštuose. Jis veda ir misijas, būtent, Indijoj, Kinijoj, Japonijoj, Vakarų-Afrikoje ir Australijoj. Iš viso baptistų priskaitoma apie 25 milijonus. Pirmutinė skaičiumi yra Amerika, paskui Anglija, Vokietija ir t. t.

Ta sekta šiandien nesudaro organinio vieneto; nuo jos atskilo 8 sektelės. Šios daug ką neigia: šv. Trejybę, Kristaus dievybę, valios laisvę, krikštą ir t. t. Palaikymui vienybės 1905 m. įkurta pasaulinė baptistų sąjunga, kurios betgi sektos nepaiso. Trečias baptistų kongresas turėjo įvykti 1916 m. Berlyne, bet karas sutrukdė.

---

[1]) Sekmadienių mokyklas pirmieji įsteigė baptistai.

2. Baptistų mokslas.

Žymiausi nutolimai nuo Kat. Bažnyčios yra šie:

a) Šv. Raštas yra vienintelis tikėjimo šaltinis.

b) Tikintieji atgimsta. Šv. Dvasia ir Dievo žodis pažadina iš dvasiškos mirties ir pastato prieš akis jų nuodėmes. Jei kas tikrai gailisi, glausdamos prie Kristaus, tas gauna nuodėmių atleidimą ir išteisinimą Dievo akyse.

c) Krikštyti galima tik suaugusius ir tai panardinant. Visgi krikštas neduoda nuteisinimo, bet vien padeda aiškiau įsisąmoninti išganymą bei amžiną laimę. Tai ne sakramentas, o vien Kristaus liepimas.

d) Eucharistija irgi nėra sakramentas. Duona nepersimaino į Kristaus Kūną. Kristus priimamas tik dvasišku būdu.

e) Pasaulio galas arti.

f) Kristus tuoj ateis. Jis prikels geruosius, su kuriais didžiausioj laimėj viešpataus 1000 m. Tuomet prisikels ir prakeiktieji, kurių laukia amžinos kančios.

Baptistų maldos namai labai paprasti. Pamaldos susideda iš pamokslo, apmąstymo, giesmių ir maldos. Ypatingos jų vad. Bibelstunden: pagiedojus ką nors, eina pamokslas, po to visi nutyla ir sėdėdami gilinas į patiektas mintis; pamokslininkas iššaukia brolį arba seserį (taip tarp savęs vadinas) melstis; šisai prieš visą bendruomenę turi išpasakoti, ką permąstė. Suprantama, kad tai ūgdo religingumą.

Dar galima pridurti,kad baptistai yra labai dorovingi ir drausmingi. Kasmet, už blogus darbus, Vokietijoj pašalinama iš bendruomenių apie 200 žmonių. Naujus narius bendruomenės priima vienubalsu.

3. Baptistų mokslo klaidingumo įrodymas.

Smulkiau nagrinėsim tik baptistų mokslą apie krikštą, kadangi jis yra charakteringas tos sektos pažymys. Kad kūdikių krikštas be vertės, štai kaip jie argumentuoja.

a) Šv. Raštas kalba vien apie suaugusių krikštą. Tai galime ir mes priimti. Iš tiesų, ten nėra kalbos apie kūdikių krikštą. Tačiau tas pats Šv. Raštas nesako, kad tokia praktika būtų neleistina. Pagaliau Kristaus žodžiai kūdikių krikštui labai palankūs: leiskite mažutėlius ateiti pas mane.

b) Senoji Bažnyčia kūdikių nekrikštydavo. Ir čia esama tiek tiesos, jog tuomet buvo taisyklė — prieš krikštą reikalauti tikėjimo išpažinimo. Pirmuose amžiuose jei kas ėjo į Kristaus Bažnyčią, tai ėjo sąmoningai.

Kas dedasi su kūdikiais, kurie miršta dar Kristaus neišpažinę? Ot šitas klausimas ir atmainė Bažnyčios praktiką. Krikščionybė tikėjo, kad tokių vaikų sielos nematys Aukščiausio Viešpaties veido. Juk Išganytojo žodžiai aiškūs: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau tau, jei kas neatgims iš vandens ir Šv. Dvasios, tas negalės įeiti į Dievo karalystę". (Jon. 3, 5)

Baptistai tų žodžių nepaiso. Anot jų, viena gimtoji nuodėmė, be asmeninių kaltių, nekliudo gauti amžinąją laimę. Taigi mažutėlių krikštas nereikalingas.

Šitoks samprotavimas parodo, jog visas klausimas sukasi apie tai, kaip suprasti gimtąją nuodėmę. Visi reformatoriai, kartu ir baptistai, žmogaus blogus palinkimus bei geidulius laiko jau gimtąja nuodėme. Krikštas pageidimų nenaikina, taigi, sako jie, nenaikina nei gimtosios nuodėmės; jinai žmogui „neįskaitoma" del Dievo Sūnaus nuopelnų. Mūsų gi Bažnyčia nuolat mokė, kad kas su gimtąja nuodėme, tas neturi pašvenčiamosios malonės. Gimtąją nuodėmę turi visi žmonės. Per pirmutinį tėvą Adomą visa žmonių giminė jos nustojo. Kas jos neturi, neturi kartu teisės į antgamtinį gyvenimą, negali Dievo regėti. Gimtąją nuodėmę panaikina Kristaus atpirkimo malonė, nes jis atėjo atidaryti kelio į antgamtinį tikslą.

Kai del kūdikio. Jo gimtoji nuodėmė paliečia vaiko sielą be jo žinios ir valios, tai be jo dalyvavimo gali būti ir panaikinta. Kas geriau? Ar leisti kūdikiams mirti be vilties į dangų, ar juos krikštyti dar be supratimo? Bažnyčia nusistatė krikštyti. Tiesa, yra pavojus, kad vaikas užaugęs neišpažins Kristaus iš laisvos valios, tačiau ar neatsitinka, kad, nors suaugę priima krikštą, visgi nelaiko tada padaryto iškilmingo pažado? Reikia vaikams gero auklėjimo, kad užaugę pasirodytų verti gautosios malonės ir visa siela išpažintų Išganytoją. Tam ir yra krikšto tėvų arba podžių institucija. Taigi mažųjų krikštas skriaudos niekam nedaro, priešingai, jo atmetimas pridarytų dvasiškų nuostolių. Tikintiesiems aišku, jog Bažnyčią čia buvo Šv. Dvasios vedama.

c) Del to nuo senų laikų pradėta krikštyti maži vaikai. Šv. Irenėjus († 202) rašo: „Kristus atėjo išganyti visų, kurie per Jį Dievui atgimsta, būtent, žindančių, vaikų, jaunikaičių, senių" (Visi tekstai verčiami iš vok. kalbos pagal H. Holzapfel. Die Sekten in Deutschland).

Origenas († 254) stačiai sako, jog vaikų krikštas apaštalų įsteigtas:„ Bažnyčia iš apaštalų gavo nurodymą krikštyti ir mažus vaikus".

Šv. Kiprijonas († 253) ne tik pagyrė vaikų krikštą, bet net įsakė su krikštu nelaukti, kaip prie apipiaustymo, aštuntos dienos. Esą, naujagymiams negalima atsakyti atgimimo malonės.Prie tos progos šv. Augustinas († 428) pastebi, kad Kiprijonas neįvedęs naujumo, tik palaikęs Bažnyčios mokslą. Be to, Bažnyčios Daktaras kovoja prieš tokius, kurie, lyg dabartiniai baptistai, moko kūdikius ir be krikšto apturint amžiną laimę. Tai laiko prieštaravimu lygiai apaštalų mokslui, lygiai Bažnyčios praktikai. Bažnyčia su mažutėliais labai skubinantis, kadangi tiki, jog jie kitokiu būdu negali per Kristų pasiekti antgamtinį gyvenimą.

Su tokiu Bažnyčios elgesiu sutinka ir graikai — ortodoksai.

Baptistai, be abejo šauksis, vieno senovės liudininko Tertulijono (ca. 210). Tačiau, iš vienos pusės, visai be pagrindo, nes

pastarasis aiškiai mini Bažnyčios praktiką krikštyti vaikus, iš kitos gi — turi tiesos, nes jis kovojo prieš tai ir reikalavo, kad vaikai užaugę patys apsispręstų. Šituo ir kai kuriais kitais atžvilgiais Tertulijonas sąmoningai kovojo prieš Kat. Bažnyčią, paskui nuo jos atsimetė ir virto montanistu. Montanistų sekta kilo 2-ani. amžiuje. Jai Bažnyčios mokslas buvo per laisvas. Tačiau tokie atsitikimai ne naujiena Bažnyčios istorijoj: jų būta ir seniau ir naujaisiais laikais. Ar ne tokie buvo pariziejai, griežčiau gyvenę neg Kristus ir Jo mokiniai? Pastarieji ypač buvo nekenčiami del švelnumo su nusidėjėliais. Tą švelnumą paveldėjo ir Kat. Bažnyčia.

a) Kai del panardinamojo krikšto Šv. Raštas tyli. Bet reikia statyti didelį klausimą, ar per pirmas Sekmines 3000 apkrikštytųjų visi buvo panardinti? Senoji Bažnyčia, tiesa, krikštijo panardindama. Milano bažnyčiose ir šiandien taip daroma. Vadinas, kaip taisyklė buvo panardinimas, bet kaip išimtis jau seniausiais laikais vartota krikštas užliejimu. Seniausias liudijimas yra Didachės („12-os apaštalų mokslas") parašytas apie I-jo amžiaus pabaigą ir specialiai taikintas, kaip instrukcija krikštui ir eucharistijai tiekti. Septintam skyriuje yra: „Krikštykite tekančiam vandeny vardan Tėvo Sūnaus ir Šv. Dvasios. Tačiau jei tokio neturi, krikštyk kitokiame. Jeigu negali šaltame, krikštyk šiltame. Jei neturėtum nei anokio, nei tokio, tai pilk triskart vandenį ant galvos, vardan Tėvo, Sūnaus ir Šv. Dvasios".

Taigi krikštijimas pylimu ant galvos yra tikrai geras ir tikrai suteikia Dievo malonę. Dabartinė Bažnyčios praktika vartota pirmųjų krikščionių, ypač ligos atsitikimais.

II.

Adventistai.

Adventistai -- labai svarbi ir įdomi sekta. Ji savo mokslą gal atkakliausiai platina negu visi kiti atskilėliai. Pasiekia net begėdiškumo, pav., kalbėdami ar rašydami apie Rymo Popiežių. Štai vienas vaizdelis. D-ras K. Algermissenas, rinkdamas žinių apie sektas, tuo tikslu pasikvietė vieną adventistę misionorę. Jinai čia jau ima mokslininką įtikinėti savo tikėjimo tikrumu, net pradeda garsiai maldauti Dievą, kad jį apšviestų. Už gynimą katalikų Bažnyčios, kaip ji sakė, žmonių klaidinimą, išdrįso į akis grąsinti atsakomybe prieš Dievą. Apskritai, adventistai propagandą varo labai įkyriai ir be atodairos. Del to Schleswigo rajone 1916 m., grasinant pabauda, jiems buvo uždrausta daryti susirinkimai.

1. Istorija.

Kaip patsai adventistų vardas rodo (adventus—atėjimas), jie ypatingos reikšmės priduoda atėjimui, būtent, Kristaus atėjimui. Tiki Jį greit ateisiant. Tačiau tokie dalykai ne naujiena: adventiz-

mas skelbta ir pirmaisiais amžiais (chiliazmas) ir viduramžiais, tik kiek kitokia išvaizda.

Visokie Kristaus laukimai pasireiškia po karų ir revoliucijų. Taip buvo po D. Prancūzų revoliucijos ir Napoleono žygių, taip yra ir po Didžiojo Karo.

Adventizmas tikra prasme prasidėjo Europoje, bet vaisingiausią dirvą rado Amerikoje. Čia tikras jo apaštalas buvo William'as Miller'is. Gimęs 1782 m. neturtingoje baptistų šeimynoje, jis jaunystę praleido kaip bedievis. Tik trisdešimt keturių metų Millerį matome vėl baptistų bendruomenėje. Uoliai skaito Bibliją, nors tam nėra pakankamai pasirengęs. Imasi ypač Danieliaus ir Apokalipsės. Jam įstringa galvon pranašo Danieliaus 8, 14: „Iki praeis 2300 rytų ir vakarų, tuomet šventykla bus apvalyta". Tą vietą išaiškinti—nelengva. Paisant konteksto, labiausiai patikimas bus šiokis komentavimas. Visas keturioliktas Danieliaus skyrius kalba apie įvykius, kuriuose dominuoja Aleksandro Didžiojo valstybė („didysis ragas"). Kaip žinoma, ji suskilo į mažesnes valstybėles. Iš jų viena buvo Sirijoje. Jos karalius Antiochas Epifanas („mažasis ragas") panaikina Jeruzalėje tikrojo Dievo kultą ir uždraudžia aukas. Tas uždraudimas nesitęs amžinai, tik, būtent, 2300 rytų ir vakarų, t. y. tiek sykių nebus rytinių ir vakarinių aukojimų. Gausim 1150 pilnų dienų. Istorija sako, žydų aukas buvus panaikintas 168 m. pr. Kr. rugpiūčio mėnesį, o vėl įvestas prie Judo Makabiejaus 165 m., pabaigoje spalių m. Taigi būta tarpo nuo 38-ių iki 39-ių mėnesių, skaitydami mėnesį po 30 dienų, gausim 1140 arba 1170 dienų. Kadangi panaikinimo ir atgaivinimo datos nevisai aiškios, tai galėtumėm gauti reikalingų 1150 dienų skaičių.

Tiek sveika egzegezė. Visai kitaip aiškina Milleris. Minėtoj vietoj jis įžiūrėjo pasaulinį gaisrą, kuris apvalys žemę ir įvyks prieš antrą Kristaus atėjimą (sulig 2 Petr. 3, 10). 2300 rytų ir vakarų jis palaiko „metais" arba, jo žodžiais, „pranašiškomis dienomis". Tiesa, taip reikia aiškinti Ezech. 4, 6, bet čia visai kitokis kontekstas. Tokiu būdu Milleris gauna: po 2300 metų įvyks šventosios Bažnyčios apvalymas ir antras Kristaus atėjimas.

Neilgai sau kvaršina galvą naujas egzegetas, nuo kada tuos metus skaityti ir pradeda nuo 457 pr. Kr., girdi, taip skaitomos žinomos Danieliaus metų savaitės apie Kristaus gimimą. Skaičiuoja šitaip: 457 m. pr. Kr. + 2300 m. = 1843 m. po Kr. Pasiremdamas regėjimu, jis Kristaus atėjimo terminą dar griežčiau nustatė, būtent, tarp 1843 m. kovo 21 dienos ir 1844 m. to pat mėnesio 21 d. Taip skelbė pamoksluose ir savo knygoje, vardu: „Įrodymai iš Šv. Rašto ir istorijos del Kristaus atėjimo apie 1843 m". Milleriui atėjo talkon jo draugas Josue Himes, kuris savo laikrašty „Laikų Ženklai", tam tyčia įsteigtame 1840 m. Bostone, jo idejas dar plačiau paskleidė.

Daug kas dedas prie Millerio. Jau 1843 m. žiemą daugelio adventistų dirvos gulėjo neįdirbtos. Kai kas savo turtą perleido „netikėliams", kad Kristaus atėjimo valandą būtų be

jokių žemiškų pančių. 1844 m. pavasarį adventistai apsirengę baltais rūbais, atsidėję laukė Viešpaties. Tačiau kovo 21 d. kaip atėjo, taip ir praėjo. Kristaus nebuvo. Visi, kartu su Milleriu, baisiai nuliūdo. Kiti atsimetė. Bet reikalą kiek pataisė Millerio šalininkas S. S. Snow'as. Jis paaiškina, jog Milleris nekreipęs dėmesio į dešimties mergaičių palyginimą (Mat., 25), kame Viešpats atėjęs ne dieną, bet vidurnaktį. Pusdienio delsimas pranašiškai reiškiąs 1/2 metų. Taigi Kristus 1844 m. spalių 21 d. jau tikrai ateis. Minios paklauso, tų metų rudenį daug adventistų palieka laukuose pasėlius. Laukia Viešpaties ir Milleris. Bostono krautuvės iškabino skelbimus: „Pigiausi ir naujausios mados balti rūbai — kelionei į dangų". Karštuoliai nieko nepaiso. Sulauktą dieną, pasipuošę, po atviru dangum giedodami šventas giesmes, tik žiūri tik žiūri į aukštį. Tačiau spalių 21-oji praėjo, o lauktasis Kristus... neatėjo. Adventistai pasijuto parblokšti. Daug kas lyg kūdikiai verkė [1]). Būtų buvę jau po adventistų, jei ne garsioji sesuo White. Ji paskelbė, jog Milleris suklydo kai del šventyklos, apie kurios išvalymą rašė pranašas Danielius. Tai esanti ne žemė, o dangus. 1844 m. spalių 22 dieną Kristus įžengęs į dangaus švenčiausiąją vietą, kad ją apvalytų nuo žmonių nuodėmių, kurių didžiausioji — nešventimas šeštadienio Ten apsiruošęs, išganytojas ir žemėje greit pasirodysiąs. Del to adventistų pamokslininkai ir šiandien skelbia „Viešpaties dieną" visai arti esant. Prieš pat D. Karą jie paleido gandų, kad pasaulio pabaiga jau prieš akis. Rodos, tai rišta su kažkokia kometa, bent taip rašė savo giminėms amerikiečiai lietuviai. Pagaliau 1925 metais net pasklido panašus gandas Lietuvoj. Įspėjančių bauginančių atsišaukimų pasirodė Kaune ir provincijoje. Kai ką apėmė nerimas, net baimė, ypač kaimiečius, ir vieną kitą ir aukštesniųjų mokyklų moksleivių.

Po aukščiau minėtų Millerio nepasisekimų, baptistai jį ir jo šalininkus išmetė iš savo bendruomenių (vadinasi, iktol oficialiai buvo baptistai). Milleris, reikalo spiriamas, 1845 m. susirinkime Albany'o miestelyje pravedė atskirų bendruomenių planą. Tačiau jaunutė adventistų sekta gangreit suplaišėjo į kokį tuziną sektelių. Jų žymiausioji šiandien — „septindienio adventistai", savo ruožtu kilę iš „septindienio baptistų".

Pirmi šeštadienio šventimo šalininkai buvo viena moteriškė ir buvęs laivo kapitonas J. Bates, bet daugiausia naująją sektą išreklamavo adventistiškoji pora — James White († 1881) ir jo žmona G. Ellen White. Pastaroji pagarsėjo kaip „pranašė" ir visumet vadinama „Sesuo White". Ji, kaip sakyta, išgelbėjo Millerio situaciją, tvirtindama, kad 1844 m. spalių 22 d. Kristus tikrai atėjęs, bet ne ant žemės, tik į dangaus šventyklą. Mūsų pasauly negalėjęs pasirodyti, kadangi žemė užteršta baisiausia nuodėme, būtent, sekmadienio šventimu.

---

[1]) Gaunu patirti, kad tas pat atsitiko ir su Rygos adventistais.

Reikia pasakyti, kad Whitėų pora savo darbais bei raštais nustelbė kitas adventistų rūšis ir labiausia iškėlė „septindienio adventistus“. Pastarųjų šiandien skaitoma 200.000 suaugusių, o su vaikais bus apie 3/4 milijono. Iš jų Amerikai tenka 100.000, Vokietijai — 25—30.000, pagaliau Lietuvai — 23 (taip rodo Liet. gyv. surašymas).

Nors adventistai (visur turėsime galvoj „septindienio adventistus“) negausingi nariais, bet nudirbti tai neįtikimai daug nudirbo. Turi per 30 spaustuvių bei knygų leidimo įstaigų, kurios leidžia apie 150 laikraščių, daugiausia misijų reikalams ir daugybę knygų 67-iomis kalbomis. Vokietijoj didžiausias adventistiškos literatūros centras — Hamburgas. Čia „Internacionalė Traktatų Sąjunga“ leidžia visą eilę knygų ir laikraščių. Turi net atskirą laikraštį vaikams („Mažasis Draugas“) ir, be to, higienos reikalams („Gera sveikata“). Mat, adventistai daug dėmesio kreipia į modernosios higienos mokslo nurodymus.

Ši sekta išlaiko apie 100 misijų įstaigų ir mokyklų, kame 500 mokytojų ruošia apie 7.000 auklėtinių. Yra per 70 adventistiškų sanatorijų su 200 gydytojų ir per 1.000 gailestingųjų seserų, Vokietijos adventistai turi savo sanatorijas: prie Magdeburgo, Berlyno ir Aukštutinėje Bavarijoje. Jos, būdamos atviros ir ne adventistams, varo stiprią propagandą.

Beje, adventistai dar turi Hamburge valgomų daiktų fabriką. Čia gaminama augalų sviestas, valgomasis aliejus, Gesundheitskaffe, Nährsalz — Kakao ir, jei norit, bealkolinis vynas.

Kaip adventistai tvarkosi? Jei kur susiranda bent kiek narių, steigiama bendruomenė, kurią veda seniausias. Didesnės bendruomenės laiko apmokamą pamokslininką, kuriam padeda pasaulionys — pagelbininkai ir kolportieriai. Bendruomenės jungiasi į sritis, tos į unijas. Vyriausias organas — generalė Vašingtono konferenciją.

Kurios varomosios adventizmo jėgos? Aš jų matau tris: 1. svajingi, fanatingi, bet kartu energingi veikėjai, 2. nieko nepaisanti propaganda ir 3, didelis kapitalas.

Iš asmenų, labiausiai prasikiša minėtoji „sesuo White“. Ji savo pranašystėmis bei regėjimais ir judrumu gaivino visą organizaciją. Ji (1885) aplankė adventistų bendruomenes: Šveicarijoj, Anglijoj, Prancūzijoj, Italijoj, Danijoj ir Norvegijoj. Daug kas jų santvarkoje susiję su tos veikėjos vardu. „Sesuo White“ mirė 1915 m. sulaukusi 87 metų amžiaus.

Tos sektos propagandą paaiškins milžiniškas skaičius kolportierių, kurių dabar esama per 2000. Jie gauna beveik pusę parduotų knygų kainos. Sakysim, 1906 m. kolportieriams išmokėta pusantro milijono goldmarkių! Kolportuoja moters, net vaikai. Jų propaganda išvirto tiesiog į gešeftišką spekuliaciją. Taip, senos knygos, visai nepakeitus turinio, leidžiamos naujais vardais („Laikų Ženklai“, „Kristaus Apreiškimas“ ir k.). Apskritai, jų literatūra nestato skaitytojams didelių reikalavimų, — vien

paviršutiniška kompiliacija. Suprantama todel, kad kai kurie veikalai pergyveno 70 laidų ir pasiekė 2 milijonų egzempliorių skaičiaus!

Adventistų finansai bus didžiausi už visų kitų sektų. Kaip jau kartą minėta, 1920 m. pajamos siekė 11.876.000 dolerių, kurių 7.195.436 buvo narių dešimtinės. Jūs nustebsit, kad per metus kiekvienas adventistas savo religijos reikalams sumoka 64 dolerius. Išstoję nariai tokį metodą tiesiog vadina lupimu. Pav., Karolis Milleris viešai paskelbė, kad adventistiškų rinkliavų auka tapęs net jo vestuvių žiedas.

2. Mokslas ir apeigos.

Adventistai tiki Dievą, kaip dvasinį pasaulio Viešpatį. Pripažįsta Kristaus dievystę. Tačiau savo tikėjimo išpažinime visai nemini šv. Dvasios. Beveik visos adventizmo tiesos yra skolintos iš kitų: sveikosios—iš Kat. Bažnyčios, o klaidos—iš eretikų. Ir taip. Iš judaizmo turi subatos šventimą, dešimtinę ir susilaikymą nuo kiaulienos. Iš įvairių reformatorių: mokslą apie šv. Raštą, kaipo vienintelį tikėjimo šaltinį; popiežiaus atmetimą, šv. mišių ir šventųjų garbinimo nepripažinimą, „Jėzaus brolius“ ir tt. Į baptistus nusižiūrėję jie krikštija vien suaugusius ir tai panardinimu. Adventistams bendra su rimtaisiais Sventraščio tyrėjais: greitas Kristaus atėjimas, sielų, miegas ir bedievių sunaikinimas per paskutinį teismą. Taigi pastariesiems nėra amžino pragaro ir nemirtingumo. Nebe to, kad adventistai neturėtų ir specifinių savumų. Pav., prieš vakarienę (=komuniją) praktikuoja kojų plovimą, nors to nelaiko sakramentu; komunijoj vartoja bealkolinį vyną—būk Kristus taip daręs. Iš tikrųjų gi delto, kad, kaip daug Amerikos sektantų, derinasi į modernuosius higienos reikalavimus, taigi atmeta: opijų, alkolį, tabaką, net kavą ir arbatą.

Prieš karą visi adventistai buvo antimilitaristai. Tik štai 1914 m. Vokietijoje įvyksta skilimas—viena dalis rašte į karo ministerį pasisako už karą, kita prieš. Nuo tada vieni prieš antrus atvirai kovoja.

Adventizmo pasekėjai laukia ateinant Kristaus[1]). Jie randa, kad daug ženklų, kurie, anot Kristaus, bus prieš Jo atėjimą, jau esą išsipildę. Saulė aptemusi, kai 1870 m. gegužės 19 d. visą Š. Ameriką apėmė paslaptinga tamsa. Žvaigždžių kritimas buvęs 1832 m., kuomet nuo 12-os iki 13-ai d. lapkričio Amerikoje nepaprastai daug nupuolė meteorų. Po metų tai pasikartojo Europoje. Įvykęs ir pranašavimas apie jūrių išsiliejimą — juk paskutiniai dešimtmečiai rodę nuostabų vandens sujudimą. Kai del karų, liudiją mūsų dienų faktai. Del to nenuostabu, kad Amerikos adventistai tikrai laukė Kristaus pav. 1925 m. vasario 12 dieną.

Adventistų apeigos labai paprastos, būtent, daugiausia pamokslas, šeštadienio mokykla ir šeštadienio vaikų mokykla.

[1]) 1925 m. pradėjus Kaune rodytis adventistiškiems lapeliams, ir ėmus visuomenei nerimauti, Vilkaviškio adventistai rado reikalo laikraštų „Echo“ paaiškinti, jog Kristus ateisiąs, kad ir ne dabar, bet netrukus.

Komunija priimama kaip palaiminta duona ir vynas. Pastarasis, kaip žinom, be alkolio. Jau minėjom prieš komuniją daromą kojų plovimą. Šeštadienio priešvakarį, lyg kokis „šabas“, būva maldos valanda. Modernosios h'gienos kai kurie reikalavimai (pav. susilaikymas nuo alkolio, kiaulienos, arbatos ir k.) laikoma religiniais įsakymais.

3. Atrėmimas.

Imsim tik stambiausias klaidas.

a) Greitas Kristaus atėjimas ir paskučiausi dalykai. Greitas Kristaus atėjimas arba chiliazmas remiasi tamsiomis pranašingomis Šv. Rašto vietomis, ypač Apr. 20-21. Kaip jas aiškinti? Reikia prisipažinti, jog nieko tikra negalim pasakyti. Rodos, tiek težinom ir apie daugelį kitų šv. Jono Apreiškimo vietų. Tačiau neabejotinai tikra, kad negalima priimti tokio Šv. Rašto aiškinimo, kuriam griežtai priešingos kitos jo vietos. Išeina, kad adventistišką Apr. 20-21 supratimą reikia atmesti, nes jis nesutaikomas su kitais Kristaus posakiais, kad ir Jo. 5,28: „... Ateina valanda, kurioje visi esantieji kapuose išgirs Dievo Sūnaus balsą; kurie gera darė išeis, kad atsikeltų į gyvenimą, kurie gi pikta darė, kad keltųsi į teismą“. Šv. Mato evangelija taip pat 25, 31-46 sako, kad Kristui atėjus, prisikels visi, ir gerieji ir blogieji. Vadinasi, eina kalba ne vien apie geruosius. Reikšmingesnė tos pačios evangelijos vieta yra 13, 28 ir sek. Čia tarnai klausia savo šeimininką apie rauges: „Jei nori, nueisime ir išrinksime jas?“ Kristus atsako: „Ne, kad kartais, rinkdami rauges, neišrautumėte draug su jomis ir kviečių. Palikite vienus ir kitas augti iki piūčiai, o piūties metu aš pasakysiu piovėjams: „Pirma išrinkite rauges ir suriškite jas į pėdelius sudeginti, kviečius gi sukraukite į mano kluoną“.

Šios ir kitos vietos kuo aiškiausiai pažymi, kad gerieji ir blogieji turi drauge gyventi iki paskutinio teismo, kad bus tik vienas prisikėlimas, būtent, kartu geriesiems ir blogiesiems. Tas tvirtinimas, jog Kristus išpradžių prikels tik geruosius ir su jais karaliaus laimingai 1000 metų, lieka kybąs ore. To nepaisant, tos minties atstovų būta tiek senaisiais laikais, tiek viduramžiais, tiek po reformacijos, tiek pagaliau, mūsų laikais.

Adventistai moko, sielą iš prigimties nesant nemirtingą. Jinai mieganti iki prisikėlimo, kada Kristus suteikia nemirtingumo malonę. Tačiau tokį miegą Dievo Sūnus patsai atmeta, nuo kryžiaus tardamas žmogžūdžiui: „Iš tikrųjų, sakau tau, šiandien tu būsi su manim rojuje“ (Luk. 23, 43). Adventistai norėtų nuo šitos ištarmės išsisukti. Jie teigia, kad minėtos vietos tokia prasmė: „Iš tikrųjų, aš tau dar šiandien sakau: tu būsi pas mane rojuje“. Juokinga, argi Kristus galėjo pasakyti: „Aš sakau tau šiandien arba rytoj..?“

Viešpats prikels doruosius — pereinam prie antros adventistų tezės,—su kuriais viešpataus 1000 m. Po to, su geraisiais pereis į amžiną laimę, o bloguosius... sunaikins ant

amžių. Išeina, kad nėra amžinų kančių. Tačiau kiekvienas, skaitąs N. Testamentą, atsimena Jėzaus žodžius apie pragarą ir dar amžiną. Lai bus praeinant nurodyta Mork. 9, 42—47 ir ant galo Mat. 25,41. Pastaroji vieta šitaip skamba: „Eikite šalin nuo manęs, prakeiktieji, į amžiną ugnį, kuri prirengta velniui ir jo angelams".

b) Popiežių adventistai laiko tiesiog antikristu. Šiuo atžvilgiu jie kartoja Liuterio mokslą. Pastarasis trumpai prieš mirtį (1544) paskelbė raštą: „Prieš velnio įsteigtą popiežystę", be to, savo pamokslininkams paliko biaurią pastabą: „Tegul Dievas jus pripildo popiežiaus neapykanta". Adventistai Rymo Popiežių vadina žvėriu, kurį šv. Jonas aprašė savo Apreiškimo 13-am ir 14-am skyriuose. Tasai evangelistas nupiešęs Dievui priešingą galybę—žvėrį, (13,18) štai ką sako: „Kas turi išmanymo, tesuskaitai žvėries skaitmenį. Nes tai yra žmogaus skaitmuo; o jo skaitmuo šeši šimtai šešios dešimtys šeši".

Tas baisus žvėris adventistams yra Popiežius. Jie tai įrodinėja savo raštuose ir prakalbose. Vartoja net iliustraciją ir šviečiamuosius paveikslus. Pavyzdžiui, paskaitose rodo Popiežiaus tiarą su parašu: „Vicarius Filii Dei" Lotynų kalboje raidės reiškia ir skaitmenis, šiuo gi atveju: V=5, I=1, C=100, L=500. Išmetę nereikšmingas raides, mūsų sektantai gauna 666.

Taigi Rymo Popiežius tikrai yra antikristas. Įrodymas visai nusisekęs, tik... ot turi mažų klaidų. aa) Tiesa, Popiežius yra Dievo Sūnaus vietininkas, būtent, Bažnyčios valdymo reikale. Tačiau visa nelaimė, kad tokio titulo lotynų kalboje jis niekuomet nevartojo. bb) Vatikane nėra tiaros su anokiu adventistišku pararašu, vadinasi, jį bus sugalvoję patys sektantai. cc) Adventistai neskaito visų raidžių. Ogi senlotyniškoje kalboje ir jos reiškia skaimenis, būtent: A=5.000, R=8, S=90, F=40, E=250. Tokiu būdu visų raidžių suma bus ne 666, bet 5. 126.

Kaip matom, metodas nemoksliškas, nors jį vartojo ir mokyti šešiolikto amžiaus reformatoriai. Įdomiai elgiasi vokiečių apologetai—adventistų metodą pritaiko jiems patiems. Ima sakinį ADVENTISTEN=APOKALIPSENUNFUG (Adventistiškas Apokalipsės iškraipymas) ir, adventistiškai suskaitę, gauna 666. Išeina, jog patys adventistai yra antikristas.

dd) Šv. Jonas savo Apreiškimą parašė ne lotyniškai, bet graikiškai. Čia raidės reiškė visai kitokius skaitmenis, negu pas lotynus. Graikiškas Lateinos, graikiškomis raidėmis parašytas, skaitant graikų skaitmenimis, duoda 666. Taigi evangelistas baisiuoju žvėriu būtų laikęs lotynų arba rymėnų imperiją, tą atkakliąją Kristaus Bažnyčios priešininkę.

Pagaliau, tą patį skaitmenį gaunam, jei imsim ebraišką posakį Qsr Nron (cezaris Neronas) ir jo priebalses paskaitę skaitmenimis gausim 666.

Pastarąjį aiškinimą mokslininkai laiko panašiausiu į tiesą, nes Jonas evangelistas buvo žydas, vadinasi, ir galvojo žydiškai.

c) Subatos šventimas.

Pagal naująjį mokslą, 1844 m. Kristus pradėjo dangų valyti nuo subatos išniekinimo arba sekmadienio šventimo. Toji nuodėmė, anot jų, tęsėsi 2300 metų. Bet kas tuomet išeina?— Sekmadienis švęsta nuo 457 m. pr. Kr.! Aiški nesąmonė. Kalbant apie sekmadienį, reikėjo pradėti skaičiuoti nuo krikščioniškos eros. Adventizmas sekmadienį ima kaip pagonišką šventę, bet krikščionybės pradžioj jokia pagonių tauta jos tokia nelaikė. Gaunam nesąmonių virtinę.

Visa krikščionybė švenčia sekmadienį, o adventistai—šeštadienį. Krikščionys subatą ir kitas senojo Įstatymo ceremonijas, pav., apipiaustymą, laiko vien žydų įstatymais. Iš tikrųjų, Naujasis Įstatymas liepia užlaikyti iš dešimties Dievo įsakymų pirmą, antrą ir visus nuo 4-ojo, visai neminėdamas subatos šventimo.

Adventistai greit pakiša: girdi, Šv. Rašto sakoma, kad „Subata tegul būna amžina sandora". Bet jie nutyli kitus tekstus, kurie tą sandorą laiko saistomą vien žydų tautai ir tai iki patvers S. Įstatymas. Įdomu žinoti, del ko adventistai neužlaiko apipiaustymo (Prad. 17, 13) ir Velykinio Avinėlio (Iš. 12, 14), nes ir apie juos sakoma, kad turį būti amžini?! Jei visa, tai visa užlaikyti. Priešininkams pats siūlosi kitas argumentas: Kristus ir apaštalai šventę ne sekmadienį, bet šeštadienį. Taip, jie subatą užlaikė, kaip tautos poilsio dieną. Juk kitaip buvo nepatogu elgtis. Be to, subatomis nuėję į sinagogą, turėdavo progos skelbti evangeliją. Visgi Kristus subatos šventimą suprato daug plačiau už žydus. Jo žodžiai, kad „žmogaus Sūnus yra ir subatos Viešpats" aiškiai prieš adventistus. Kristui mirus, apaštalai irgi laisvai elgėsi: subatos šventimas nebebuvo įsakomas kaip pareiga. Žydžiuojantieji reikalavo, kad krikščionys iš pagonių užlaikytų S. Įstatymą, pav., apipiaustymą, tačiau nuostabiu būdu nereikalavo subatos šventimo. Šv. Povilas savo mintį išreiškia Rom. 14, 5 ir Kol. 2, 16. Pastaroji vieta skamba: „Taigi, tegul niekas neteisia jūsų del valgio, ar gėrimo, ar del šventos dienos, ar del subatos; nes tie dalykai yra šešėlis būsimųjų". Adventistai, pajutę visą šių eilučių svorį, mėgina išsisukti. Šv. Povilas būk čia kalbėjęs apie „šešėlių subatas" t. y. apie paprastąsias savaitės dienas. Tačiau tekste to nėra. Kuomet krikščionys iš žydų primygtinai reikalavo užlaikyti jų įstatymus, apaštalai apie 50 m. susirinkę Jeruzalėje štai ką nutarė: jog krikščionims iš pagonių reikia „prisilaikyti nuo susitepimo stabais, nuo paleistuvystės, nuo pasmaugto ir nuo kraujo" (Ap. d. 15, 20). Apie subatos šventimą nė pusės žodžio.

Sektantai prikiša krikščionims, kad sekmadienis įvesta be Šv. Rašto. Bet niekur N. Įstatyme nėra įsakoma ir subatą švęsti. Tik krikščionims ateina pagalbon tradicija, mat, jie Šv. Raštą nelaiko vieninteliu Apreiškimo šaltiniu. Del to, vietoj subatos, jie pradėjo švęsti pirmąją savaitės dieną, kurią, būtent, Išganytojas prisikėlė iš numirusių. Jau šv. Jonas sekmadienį pavadino (Apr

Kauno Tarpdiecezinės Kunigų Seminarijos

1, 10) „Viešpaties diena“, nes jinai primena mirties ir nuodėmės pergalę.

Pagaliau adventistai visą „bėdą“ suverčia popiežiams, būk jie ketvirtame amžiuj įvedę sekmadienį. Netiesa, jau pirmam amžiuj taip švęsta. Yra liudininkų, pav., Barnabo laiškas, rašytas pabaigoj pirmo šimtmečio. Aiškiausiai kalba tuo pat laiku rašytoji Didachė (dvylikos apaštalų mokslas): „Susirinkite Viešpaties dienoje. Laužkite duoną ir dėkokite, tiktai, kad jūsų auka būtų tyra, pirma išpažinkite savo nuodėmes“. Maža to, Šv. Ignacas († 117) ir šv. Justinas († ca 150) rašo, kad jų laikais, vietoje subatos, buvęs švenčiamas sekmadienis.

Taigi sekmadienis įvestas ne ketvirtam, bet pirmam amžiuj. Ketvirtam amžiuj įvyko visai kitoks dalykas. Konstantinas Didysis 321 m. Bažnyčioje senai praktikuojamą sekmadienį padarė valstybine šventė. Tą dieną uždrausta teismo posėdžiai ir krikščionys kareiviai atleisti nuo pareigų.

d) Marijos skaistybė ir „Jėzaus broliai“.

Kad Marija ne visą amžių buvo skaisti, pirmi pradėjo skelbti ne adventistai. Jau krikščionybės pradžioje vienas kitas taip samprotavo. Tačiau tai buvo išimtys, dauguma gerbė Bažnyčios nuomonę.

Savo pažiūrą adventistai remia, — kaip gi!—Šv. Raštu. Šv. Luko evangelijoj 2, 7 apie Mariją rašoma: „...Ji pagimdė p i r m g i m į savo sūnų, suvystė jį vystyklais ir paguldė jį prakartėje“. Jei p i r m g i m i s, tai buvę ir vėliau gimusių vaikų. Tačiau reikia neužmiršti, jog žydai pirmgimius ypatingai brangindavo. Mat, jie buvo specialiai Dievui pašvęsti. Net reikėdavo už tam tikrą auką juos atsipirkti. Pirmgimiu vadinosi tas berniukas, prieš kurį nebuvo gimęs kitas. Nesvarbu, ar po jo ėjo kitas, ar ne.

Yra dar kitas mums priešingas tekstas. Mat. 1, 18-25 ir tol. apie šv. Juozapą rašoma: „...Jos (Marijos) nepažinojo, k o l ji pagimdė savo pirmgimį sūnų“. Taigi Juozapas, anot adventistų, su Marija vėliau turėjęs lytiškų santykių. Iš tiesų gi dalykas štai koks. Anoj vietoj sakoma, jog pirm Jėzaus gimimo Marija buvo nekalta, o ar vėliau tokia liko, nei teigiama nei neigiama. Žodelis „kol“ nieko neįrodo. Adventistai kaip pavyzdį duoda savo pagamintą sakinį: „Aš neinu vaikščioti, k o l nustos lyti, po to gi einu“. Tačiau „kol“ dažnai pasitaiko ir priešinga prasme. Mums čia svarbu Šv. Rašto kalba. Visai ne adventistų prasmė yra Dievo kalboje su Jokūbu. Prad. 28, 15. Betgi charakteringiausia mums 2 Sam. 6, 23: „Sauliaus dukteriai Mikolei negimė sūnus iki mirties dienai“. Imant adventistiškai, išeitų, kad vėliau gimė! Nėra galima surinkti visas tokias vietas,—jų pilnas visas Šv. Raštas.

Pagaliau, adventistai šaukiasi „Jėzaus brolių“. Mat, N. Testamente jie gana dažnai minimi.—Jei taip, tai Marijos viso gyvenimo skaistybė yra gryna pasaka. Keliamas sunkenybes žinojo jau pirmieji krikščionys, bet del to nenustojo garbinę Marijos nekaltybės. Ir štai del ko. Ebrajų kalboje „brolis“ reiškia ne vien

tų pačių tėvų vaikus, t. y. tikruosius brolius, bet ir kitus artimesnius ir tolimesnius gimines. Iš viso būrio pavyzdžių paimsim tik, Prad. 13,8. Abraomas sako Lotui: „Tenebūna, meldžiamasis, vaidų tarp manęs ir tavęs, tarp mano piemenų ir tavo piemenų; nes mudu esava broliu". Tuo tarpu Prad. 12,5 aiškiausiai pasako, kad Lotas tebuvo Abraomo broliavaikis.

Toj pačioj Prad. knygoje 29,15 Labanas Jokūbą vadina savo broliu. Bet Prad. 29,13 paaiškinama, kad Labanas Jokūbui buvo dėdė arba motinos brolis.

Jėzus turėjo ketvertą „brolių": Jokūbą Jaunesnįjį, Juozapą, Judą-Tadą ir Simoną (Mt. 13,55; Mk. 6,3). Pirmųjų dviejų motina buvo Marija, tik ne Dievo Sūnaus motina, nes tai aišku iš Mk. 15,40. Juodviejų (bent Jokūbo) tėvas vadinosi Alfejus (palyg. Gal. 1,19; Apd. 12,2; Mt. 10,3). Jų giminystę su Kristum išaiškina antro amžiaus istorininkas Hegezipas. Jokūbas Jaun. ir Juozapas esą sūnūs Alfejaus ir Marijos, šv. Juozapo sesers. Antroji brolių pora buvę sūnūs kitos Marijos ir šv. Juozapo brolio Kleofo. Kai kas kitaip aiškina: visi 4 Jėzaus „broliai" buvę vaikai vienų tėvų, Marijos ir Alfejaus Kleofo. Mat, keturių sūnų tėvas vadinęsis dviem vardais, kas žyduose buvę priimta,ko pavyzdį duodąs Kefas-Petras, Saulius Povilas ir k. Galima priimti pirmą ar antrą aiškinimą, tik turim sutikti, jog 4 minėti „broliai" nebuvo tikri Jėzaus broliai. Priešingai galvojant, būtų mįslė, kodel Kristus mirdamas savo motiną pavedė visai svetimam šv. Jonui, o ne giminėms Judui Tadui, ar Jokūbui? Pati gi Marija neduoda mažiausio pagrindo abejoti, nes jos pasiryžimas — visą gyvenimą išlaikyti nekaltybę.

Pasmerkę adventistų klaidas, mes vis delto pripažinsim jų didelį dorovingumą. Tik nesakysim, kaip jie patys giriasi, kad jų tarpe nėra niekšų. Antai, d-ras K. Algermissen'as Hannovery pažįsta vieną darbininką — adventistą, kuris valgo kiaulieną, neatsisako nuo stikliuko, net gyvena be moterystės su viena našle, mat, kitaip pastaroji negautų pensijos.

III.

„Rimtieji šv.Rašto tyrėjai" (I.V.E.B.) arba biblistai.

1. Istorija.

Nepraėjo treji metai po Williamo Millerio, adventistų vado mirties, kai gimė naujas naujos sekto įkūrėjas. Jo vardas: Charles Taze Russel'is.Pasaulio šviesą jisai išvydo Pensilvanijos valstijoje Pittsburgo mieste 1852 m. vasario 16 d. Russelio tėvai buvo pasiturį kalvinistai. Taip išauklėjo ir savo sūnų. Būsimas religininkas, pabaigęs pradžios mokyklą, ėmė pirkliauti. Jam betgi rūpėjo ir religijos dalykas. Iš prigimties švelnus ir mylįs žmones, Russelis kalvinizme jautėsi lyg kalėjime. Iš tikro tamsus ir gniužinąs dvasią vyriausias Kalvino nuostatas: Dievas nuo

amžių vienus žmones paskyrė į amžiną laimę, kitus – į amžiną pragarą. Gabus jaunuolis ima tyrinėti šv. Raštą. Čia nori atrasti aiškumą ir tiesą. Turėdamas vos dvidešimt metų randa nuostabų dalyką: iki jo niekas tiksliai šv. Rašto nesupratęs. Apie tą laiką jaunas pirklys pamokslininkauja independentų bendruomenėje. Jame galime girti gabumą, stiprią valią, gerą širdį, dar praktišką nuovoką, bet pasigendam gero istoriško filosofiško ir teologiško išmokslinimo. Lemtam Šventraščio studijavimui juk reikia hermenentiškų ir egzegetiškų žinių. Jų Russelis neturėjo. Del to jo raštų kiekviename lape kyšo diletantizmas, kurį naujo tikėjimo kūrėjas stengiasi užtušuoti savim pasitikėjimu ir drąsa.

„Rimtieji šv. Rašto tyrėjai" apie antrąjį Kristaus atėjimą panašiai moko kaip adventistai. Jų vadas 1873 m. priė jo išvadą, kad sekantį rudenį jau ateis Kristus, bet ne žmogiškame kūne, o kaip dvasia. Greit prieš tą atėjimą Russelis paskelbė savo mintis rašte: „Kristaus atėjimo tikslas ir būdas". Pamatęs, kad knyga smarkiai plinta, jis apie 1879 m. pradeda leisti laikraštį vardu: „Siono Sargybos Bokštas". Pastarasis ir šiandien eina Brooklyn'e 45-iuose tūkstančiuose. Rimtųjų Šventraščio tyrėjų vadas, kol gyvas, pats vienas jį prirašydavo. Paskui redakciją perėmė 5 broliai. Įdomu, koks jų atlyginimas — išlaikymas ir po 10 dolerių mėnesiui. „Sargybos Bokštas" eina angliškai, vokiškai, prancūziškai, daniškai, švediškai, norvegiškai ir dar... lenkiškai. Vokiškoji laida nuo 1895 m. išeina Barmene. Vokiečiai nusiskundža, jog laikraščio turinys visai amerikoniškas, vadinasi, „nepatinka germaniškam gomuriui".

Steigdamas laikraštį, Russelis drauge susivedė su Mare-Prane Ackley. Po septyniolikos metų (vaikų nebuvo), persiskiria. Šventraščio tyrėjų vadas atsisako duoti atsiskyrusiai žmonai išlaikymą. Jo argumentas: esąs neturtingas. Tačiau teismas tokį motyvą atmetė, o „Sargybos Bokšto, Biblijos ir Traktatų Draugijai" Russelis paliko 317.000 dolerių. Gražus neturtas! Apskritai tie bylinėjimaisi yra juodas taškas šiaip gana kilniame to vyro charaktery.

Russelis yra veiklus, bet kartu ir praktiškas žmogus. 1879 m. jo iniciatyva pasirodo laikraščiai: „Liaudies Sakykla" ir „Šventraščio Tyrėjas". Pastarasis, nors mažas (vos keturių puslapių), užtat daugingas: kasmet 50 milijonų egz. Savo raštams leisti ir papiginti mūsų sektantas suorganizavo didelius pinigus. Pagaliau savo savaitinius pamokslus tiek brangino, jog spausdino dviejuose tūkstančiuose laikraščių. Svarbiausias biblistų vado veikalas „Šventraščio Studijos", kurios apima 7 tomus, atsirado 1886—1916 m. Atskiri tomai išėjo dvidešimtyje kalbų; kai kurie jų turi leidimo skaitmenį: „apie 20 milijonų". Tomai pavadinti daug sakančiais vardais, tačiau jų turinys tiek seklus ir skystas, kad rimtas katalikas, vos kelis puslapius perskaitęs, jau įgauna nuobodulį.

Russelis, nesitenkindamas savo veikalais, įsteigia „Prakalbų Kontorą" su 70 valdininkų. Jie važinėja po visą pasaulį, skleis-

dami savo vado idejas. Tie pamokslininkai gana kukliai gyvena, sakysim, be išlaikymo, kelionėms tegauna mažutę „šėringą“. Sektos vadas dar ieško ir tikrai randa 700 vyrų, kurie pasižada kai kada pavažinėti su prakalbomis. Be atlyginimo pamokslininkaudami, jie sudaro vadinamą „Prakalbų Pagalbinę Kontorą“. Visi tie naujųjų laikų apaštalai, ar tai gyvu žodžiu, ar tai knygelėmis brošiūromis platina Russelio mintis. Kadangi Lietuvoje jų veikimas nežymus (kad jo visai nebūtų, negalima pasakyti), tai brošiūrų vardų visai neminėsiu.

Rodos, jau to užtektų, ypač kad literatūrą dažniausiai dovanai dalina. Tačiau ne, sektos pirmininkas propagandos mašinai įstato naują ratą — kiną. Daug milijoninėmis išlaidomis pagamindina „Sutvėrimo Fotografinę Dramą“, kuri vaizduoja visą biblistų sugalvotą žemės istoriją, būtent, nuo dujiškos būklės iki atbaigimo mesianiškoje karalystėje. Minėtos filmos rodančios, anot Russelio, 49.000 metų tarpą. Tai visa įvyksta pastangomis 1913 m. įsteigto „Rimtųjų Šv. Rašto Tyrėjų Internacionalės Sąjungos“. (Internationale Vereinigung Ernster Bibelforscher=I. V. E. B.)

Biblistų reikale visgi daugiausia nulemia gyvasis žodis minėtų samdytų ir savanorių pamokslininkų. Pats Russelis čia tikras pavyzdys. 1910 m. jisai apvažiavo Palestiną, Egiptą ir Rusiją [1]). Sekančiais metais jį matom Korejoje, Japonijoje, Kinuose, Indijoj ir, pagaliau, Palestinoj. Šioj pastarojoj tikrai paguodžia žydus, nes paskelbia, kad jie vėl užims Palestiną, kaip žydiškąją žemę. Už tai žydai, Russeliui sugrįžus į Ameriką Nujorko hipodrome surengia milžiniškų ovacijų.

1914 m. rimtųjų Šventraščio tyrėjų vadą randam Vokietijoje. Anot Algermissen'o, daug kam imponavęs savo dideliu ūgiu, pilna žila barzda, orumu, malonumu. Po dvejų metų Russelis, nors turėdamas 64 metus, vyksta į Šiaur. Amerikos vakarus. Sunkios ligos kankinamas, betgi visoj eilėje miestų laiko prakalbas. Spalių 29 d 1916 m. kalba Kalifornijos mieste Los Angeles. Sėdęs į traukinį, važiuoja į Kansas, bet, berengdamas tai vietai pamokslą, Russelis miršta čia jau vagone spalių 31 dieną. Lapkr. 11 d. palaidotas Pittsburge Rosemont'o kapinyne, lydint 100 automobilių.

Apie savo pirmtaką naujas biblistų vadas teisėjas J. F. Rutherfordas štai kaip atsiliepė: „Šventasis Raštas visai aiškiai moko, kad mūsų mielas brolis ir pastorius nemiega mirtyje, bet akimirksny persimainė iš žmogiškosios prigimties į „dieviškąją“. Apie mirusio rimtųjų Šv. Rašto tyrėjų vado asmenį štai ką galima pasakyti. Jis, nors savo rankomis vartė milijonus, tačiau po mirties nieko nepaliko. Kasdieniniams reikalams per mėnesį išleisdavo vos 11 dolerių. Negali būti abejonės apie jo religingumą. Prieš valgį visuomet melsdavosi, vistiek ar būtų prie daugiau žmonių, ar viešbuty, ar traukiny. Vienos savo brošiūros

[1]) Lietuvoje irgi yra vienas kitas biblistas. Kai kurie jų yra prieš karą polemizavę su prof. Pr. Būčiu.

(apie pragarą) tarp žmonių išplatinimui paaukojo 40.000 dolerių, kad žinotų, „jog Dievas yra meilės Dievas“. Tačiau moterystės dalykas meta tamsų šešėlį jojo fizionomijai. Paskui, jis buvo tikras sektantas. Įsivaizdavęs, kad Biblija yra vienintelis tikėjimo šaltinis pats gal nepastebėdamas, į ją įnešė savo fantastiškų idejų. Biblistų pirmininko darbo metoduose žymu pasaulinė dvasia, sakysim, būdamas pastorius daugiau kaip 1.200 bendruomenių, jis betgi nepametė pirklio amato. Galima pastebėti, kad rimtieji Šv. Rašto tyrėjai, apskritai imant, nedirba pozityvaus kultūros darbo, tik neša į minias neramumą ir neapykantą.

Russelio papėdininkas, minėtas brolis Rutherfordas truputį kitaip pavedė biblizmo politiką, — ypatingo dėmesio atkreipė į Europą. 1920 m. pats čia atsilankė ir įsteigė centralinį biūrą aptarnauti daugeliui valstybių: Šveicarijai, Prancūzijai, Belgijai, Olandijai, Italijai, Austrijai ir Vokietijai. Vokietija turi specialų visai šaliai biūrą ir dar vadinamus skyrių biūrus. Čia pradėtas leisti naujas laikraštis „Aukso gadynė“, kuris piešia mesianiškos karalystės grožybes.

2. Mokslas ir organizacija.

Russelis manė Šv. Rašte radęs „Dievo planą link žmonijos“ kuris įvyksta trimis laikotarpiais.

a) Laikotarpiai. Pirmas laikotarpis vadinamas „tuomet buvusiu pasauliu“ (2 Petr. 3,6). Jis tęsiasi nuo Adomo iki tvano. Tada Dievas betarpiškai santykiavęs su žmonėmis, pasaulį valdę angelai. Antras laikotarpis Russelio pavadintas „dabartiniu bloguoju pasauliu“. Manoma jį tęsusis iki 1914 metų. Jame viešpatauja velnias. Patsai Dievas betarpiškai retai bendrauja su pasauliu. Trečias laikotarpis turi vardą: „Būsimasis nesibaigiamas pasaulis“ (2 Petr. 3,13). Jo pradžia — tūkstančio metų Kristaus karalystė, kuri jau prasidėjo 1914 metais.

b) Laikotarpio pamatavimas.

Laikotarpiams apskaičiuoti Russelis vartojo daug metodų. Mes imsime tik vieną. Štai jis. Pradžios knygoje pirmam skyriuje sakoma, kad Dievas pasaulį kūrė per 6 dienas, septintą ilsėjosi. Nuo pirmųjų tėvų iki mūsų laikų esą kiek daugiau kaip 6.000 m., paskui eis 1.000-io metų Kristaus karaliavimas, o po to Dievas Tėvas vėl pats valdysiąs. Dievo poilsis bei ramybė tokiu būdu tęsiasi nuo žmogaus sutvėrimo iki pabaigos Kristaus laimingos karalystės, arba=6.000+1.000=7.000. Iš tos dienos sprendžiama ir apie pirmųjų sešių dienų ilgį. Tokiu būdu suskaitoma, kad nuo žemės išsirutuliojimo (dujinis rutulys prileidžiama buvus) iki dabar praėję 7×7.000=49.000 metų. Kadangi Kristaus tūkstantmečio karalystė tik nesenai prasidėjo, tai vieną tūkstantį metų reiktų atmesti.

Russelis nustato griežtas datas daugeliui biblinių įvykių. Pav., Adomas sutvertas 4.128-ais met. pr. Kr., o tvanas paskandinęs žmoniją 4.126-ais metais. Taip skaičiuojant išeina, kad 6.000 metų suėjo 1874 m. (po Kristaus). Nuo to punkto turi

prasidėti Kristaus karaliavimas ant žemės. Rimtieji Biblijos tyrėjai moko, kad Kristus jau atėjęs ant žemės, tik, žinoma, nematomai. Nuo minėtų 1874-ų m. prasidėjęs vadinamas „evangelijos laikotarpis“ arba kitaip „keršto diena“, kuris pasibaigė 1914 m. Tais keliasdešimt metų turinti būti ištirta žmonija ir galutinai sunaikinta velnio karalystė. Šisai nenorėjęs ramiai atiduoti Kristui savo valdžios, del to įvykęs tautų sukilimas, pasireiškęs D. Karu.

c) Kristaus darbas.

Adomo nuodėmė padarė daug bloga. Už tai jis su visa savo ainija turėjo būti amžinai sunaikinti. Tačiau Dievas pasigaili—išgelbsti žmoniją savo Sūnaus mirtimi. Dievo Sūnus, arba Kristus yra trejopas: kitoks prieš įsikūnijimą, kitoks po jo ir vėl kitoks atsikėlęs iš numirusių. Prieš ateidamas į pasaulį, Jis buvo sutverta dvasia, žinoma arkangelo Mykolo vardu. Prisiėmęs žmogaus prigimtį, Jis nustojo dvasiškumo. Mirtis Kristuje panaikino žmogišką prigimtį, kūną ir sielą. Jam prisikeliant iš numirusių, Dievas atgaivino sielą ir suteikė aukščiausią dvasingumo laipsnį—dievišką prigimtį. Atpirkimas biblistams yra ne tai kaip suprato ikšiol krikščionybė. Kristaus mirtis tik suteikė žmonėms progos nusistatyti, ar už amžiną mirtį, ar už amžiną rojų. Maža dalis žmonijos, vadinami „išrinktieji“, jau evangelijos laikotarpy (1874—1914) galėjo apsispręsti. Jie tuoj pavirto dvasiomis ir dieviškos prigimties dalyviais. Tūkstantmetinėje Kristaus karalystėje jie dalyvaus kaip karaliai ir kunigai. Visų gi kitų sielos po mirties nustoja sąmonės ir užmiega. Teprisikels vien Kristui antrąkart žemėn atėjus.

Dievo Sūnaus karaliavimo laikotarpį velnias būsiąs pririštas, vadinas, nerodys savo galybės. Pradžioj bus likviduotos visos klaidingos politinės, socialės ir religinės sistemos, kad žmonės galėtų nekliudomai pasisakyti, ar už, ar prieš Kristų. Pamažėl prisikels visi mirusieji, kad galutinai nusistatytų išganymo atžvilgiu ir pasirodytų, ko verti. Kurie eis su Kristum, gaus atlyginimą, tik ne tokį, kaip išrinktieji ar S. Įstatymo teisingieji (rojaus linksmybės), bet kaip žemesnės dvasios amžinai laimingai gyvens ant žemės. Ištyrimas eis visą tūkstantmetį. To pabaigoj, kurie pasirodys visai nepataisomi, bus amžinai sunaikinti. 2.194 m. bus visa atlikta. Žemė priims rojaus būklę, ir jos likę vaikai gyvens per amžius. Tikrą nemirtingumą bei „dievišką ypatybę“ tegaus Kristus ir dar „išrinktieji“.

d) Šv. Trejybė, žmogus.

Šv. Trejybės dogma yra atmestina, kadangi yra priešinga žmogaus supratimui ir tiesiog nesąmonė. Krikščionys ją įrodinėją šiokiu būdu: $3 \times 1 = 1$ arba $1 \times 3 = 1$.

Šv. Dvasią sudaro Tėvas ir Sūnus.

Žmogus susideda iš kūno ir dvasios. Kūnas pažymi fizinį organizmą, o dvasia—gyvybės gemalą, kuris turi kilmę iš tėvo, subręsta gi motinos kūne. Susijungimas kūno ir dvasios sudaro sielą arba „gyvą esybę“. Šioji nesiskiria nuo gyvulių sielos,

nebent tuo, kad, naudodamasi švelnesniu organizmu, turi aukštesnių galių.

c) Organizacija.

Tarptautinė Šv. Rašto Tyrėjų Sąjunga nėra kokia griežta arba tikra prasme draugija. Ji neregistruota valdžios įstaigose, neveda narių sąrašų, nereikalauja nario mokesnio, nedaro religinių susirinkimų, bet, anot pačių biblistų, vien jungia krikščionis vyrus ir moteris tikslu giliau suprasti Šv. Raštą. Atskirose vietose „nepartiniam Šv. R. tyrimui" kuriama vadinamos „Berėjos klasės". Tokie rateliai einą iš Apd. 17,10, kame sakoma, kad berejiečiai kasdien „tyrinėjo Raštus".

3. Atrėmimas.

Rimtųjų Šventraščio tyrėjų argumentų sumušinėjimas bus labai trumpas, nes jų moksle nėra beveik nieko rimta. Visa rymo ant spėliojimų. Biblistus vienas vokietis rašytojas labai vykusiai pavadino ne „rimtaisiais Šv. R. tyrėjais", tik „Švent. Rašto fušeriais". Daugiau ir negalima reikalauti, nes jų dogmų formuluotojas buvo be aukštesnio išsilavinimo, o apie teologišką, filosofišką ir istorišką išsimokslinimą negali būti nė kalbos.

Vistik duosime keletą pastabų.

a) Laikotarpiai. — Jie neturi pakankamų įrodymų, besiremia vien žodžiais. Sakysim, šiandieninis mokslas žemės amžių mano buvus ilgesnį negu 49.000 metų. Kuo, toliau, galima pateisinti Adomo sutvėrimą 4.128 m.? Pagaliau toji sekta visai susikompromitavo skelbimu, kad 1914 m. Kristus jau atėjęs ant žemės. Laimei tą atėjimą paskelbė esant „nematomą". Dar vienas kabliukas: biblistai viešai skelbia, kad velnias esąs pririštas, tačiau to nematyti modernajam visuomenės gyvenime.

b) Dabartinis gyvenimas, pragaras, siela.

Apaštalai ir Kristus mokė, kad dabartinis gyvenimas žemėje galutinai nulemia žmogaus likimą. Imkime šv. Povilo žodžius: „Štai dabar malonės metas, štai dabar išganymo diena!" (2 Kor. 6, 2). Ir šv. Jonas nekitaip sako: „Ateina naktis, kuomet niekas negalės nieko daryti" (Jon. 9, 4). Arba vėl šv. Povilas savo laiške žydams 9, 27. Tuo tarpu biblistai nulemiantį gyvenimo momentą nukelia „po pirmo prisikėlimo", vadinasi, tik iš numirusių atsikėlusios sielos tegalės ant visumet nusistatyti, ar su Kristumi, ar prieš Jį. Pragarą visai atmeta.

„Rimtieji Šv. R. tyrėjai" moko, žmogaus sielą iš prigimties esant mirtingą, toji esmėje nesiskirianti nuo gyvulių sielos. Visai materialistiškas mokslas. Panašią grubumo tendenciją mes matėm ir jų kristologijoje.

Biblistų, arba tikriau, Russelio samprotavimas apie žmogų parodo visišką nesiorientavimą filosofijoje, sakysim, painiojama net paprasčiausi terminai, kaip dvasingumas ir nemirtingumas, „Kūnas", kaip sakyta, pažymi fizinį organizmą, „dvasia" gi reiškia iš tėvo gaunamą sėklą, o abu tuodu pradu susijungę padaro

sielą. Nereikės aiškinti, kiek čia išminties, nes kiekvienas bent kiek apsišvietęs žmogus pats numanys.

c) Šv. Trejybė, Šv. Rašto aiškinimas.

Šv. Trejybės tiesa tiek bendrai krikščionybės priimama, kad rodos, nebūtų reikalo nei įrodinėti. Kadangi yra negacijos faktas, tai paminėsim bent porą tekstų. Kristaus paliepimas pas Matą. (28, 19): „Eikite ir mokinkite visas tautas, krikštydami jas vardan Tėvo ir Sūnaus ir šv. Dvasios". Jo paties žodžiai šv. Jono evangelijoje (15, 26): „Kuomet gi ateis Ramintojas, kurį aš jums siųsiu nuo Tėvo, tiesos Dvasią, kuri iš Tėvo išeina, ji liudys apie mane". Čia kalbama apie tris skirtingus dieviškus asmenis, tačiau turinčius tą pačią prigimtį arba dievybę. Biblistai prikiša, kad iš trijų padaromas vienas. Pastebėsiu, kad niekas katalikybėje nei ortodoksinėje krikščionybėje ikišiol negarbino trijų Dievų, o tik vieną. Dievų daugingumas — pačių biblistų išmislas.

Kai del Šv. Rašto, tai „Šventraščio Studijų" 7-tame tome kame telpa Russelio, C. J. Woodworth'o ir George H. Fisher'io mintys, štai kaip aiškinama Jobo 40, 20. Ten parašyta: „Ar galėsi ištraukti meškeriu leviataną ir virve surišti jo liežuvį? Ar įdėsi grandį (=grandinį) į jo šnerves, arba vašu perdursi jo žandą ir t. t".

Katalikų mokslininkai sako, kad tuoj vietoj Dievas pabrėžia Jobo silpnumą. Viešpats klausia, ar jis galėtų sugauti leviataną, t. y. krokodilą, jį surišti virvėmis ir t. t. Tuo tarpu Russelis, paskelbtas biblistų pirmuoju šventuoju, čia įžiūri pranašystę apie... garo mašiną. Krokodilo kūno dalys esančios mašinos dalys, būtent šnervės — cilinderis, į jas įverta grandis — stūmiklis ir t. t. Turbūt, pakankamai charekteringa.

Apskritai apie tą sektą štai ką galima pasakyti: „Rimtieji Šv. Rašto tyrėjai", kaip ir adventistai, nepaisant pasitaikomo asmeninio dorovingumo, yra viena nešvariausių krikščionystės karikatūrų. Tvirtinimus paremsiu trimis faktais.

Pirmasis faktas yra „Šventraščio Studijų" septintas tomas Tur būt jis slepia ką nepaprasto, kad biblistų sąjunga jį labai saugoja. Anot Holzapfelio, Müncheno valstybinė biblioteka kelis kart kreipusis į Barmeną, bet prašyto veikalo negavusi. Aš kai kurias anos knygos vietas paduosiu sulig Holzapfeliu, kuris savo ruožtu jas ėmė del sakytos priežasties iš Fr. Schlegelio. (Die Wahrheit über die Ernsten Bibelforscher, Kehl 1922).

Ir taip. Esamosios pasaulinės ir bažnytinės organizacijos atmetusios Viešpatį, susidėjusios su velniu, neleidžiančios liaudžiai pažinti biblistų mokslą. Delto jos iki 1925 m. bus žiauriausiai nubaustos. Po to pasirodys anarchija ir žydai virs svarbiausia ir pasaulį valdančia tauta.

Tas yra karščiausias Viešpaties mokinys, kas užmuš daugiausia dvasininkų. Kat. Bažnyčia yra vyriausioji velnio atstovė, be to, apokaliptiškos paleistuvės motina. Protestantų bažnyčios

esančios „dukterys didžiausios paleistuvės“ („Švent. Stud.“ VII, 365“).

Krikščionybė turi būti sunaikinta ir išrodyti baisesnė už Palestinos apylinkių dykumas. Ji turi būti nušluota nuo žemės paviršiaus (Tenp. VII, 361).

„Anarchistai užmuš milijonus Bažnyčios tarnų“.

„Įsiutusi minia, kaip per prancūzų revoliuciją, atsikreips prieš dvasiškiją. Pastaroji baisiame karnavale paskambins tikrą „amžiną atilsį“ žuvusiems savo draugams. Kodel? Dvasininkai savo pamokslais nuvedė liaudį į kovą ir pražūtį, delto bus josios neapkenčiami“. (Tnp. VII, 351, 363, 373).

Antras faktas — pašėlusi agitacija. Po karo, „rimtųjų Šv. Rašto tyrėjų“ veikimas Vokietijoj ir Šveicarijoj pasidarė toks įkyrus, kad Algermissen'as jį vadina užkrečiamąja liga. Milijonais raštų ir lapelių jie supainioja žmonių sielas, o širdyse pasėja neapykantą artimui. Prieš kokius porą metų Klaipėdos krašte, Šilutės apskrity vienas 22-jų metų vyras, prisiklausęs biblistų susirinkime visokių pranašysčių, grįžęs namo apsirgo proto liga. Už tai apskrities viršininkas arba, klaipėdiškai, landrotas uždraudė visoje apskrity biblistų susirinkimus, be to, kreipėsi į direktoriją, kad draudimą išplėstų visam kraštui. Gerokai pirmiau tokį draudimą pravedė vienas Šveicarijos kantonas, paisydamas tik viešojo gyvenimo sveikatingumo, mat, toji sekta yra Europai svetima tiek savo kilme, tiek dvasia bei veikimu.

Trečiasis faktas bus biblistų sąryšis su masonerija. D-ras Algermissenas tvirtina, kad rimtųjų Šv. R. tyrėjų „Centralinis Biūras Europai“ gaunąs pinigų ne vien iš organizacijos centro Brooklyne, bet ir iš Amerikos masonų. Prieš keletą metų Šveicarijoje St. Galleno miesto įvykusi byla parodžiusi įdomių davinių. Teisme buvęs paskaitytas laiškas vieno aukšto laipsnio masono, kame aiškiai rašoma, kad jų organizacija netiesioginiu keliu, „per brolius iš žydų tarpo“, finansuojanti biblistų draugiją. Katalikų dogmos, — toliau rašoma, — masonams esančios nepakenčiamos, delto reikią stengtis mažinti jų pasekėjų skaičių, o jas pačias padaryti juokingomis. Reikia sutikti, jog biblistai jų planus kuogražiausiai vykdo.

Nemažiau įdomus ir reikšmingas, „rimtųjų Šv. R. tyrėjų“ santykis su spartakistais arba bolševikais. Vokiečių rašytojai tvirtina, kad prie Rosenheino Tarybų valdžios, 1919 m. biblistai džiaugėsi ypatingu palankumu. Jų susirinkimų dalyvių didesnę pusę sudarydavę spartakistai, mat, patikdavę kurstymai sugriauti valstybę ir Bažnyčią. Tai rašė keletas vokiečių laikraščių. Anot Holzapfelio, rimtieji Biblijos tyrėjai ir žydų esą globojami. Prie vienokios tuo klausimu išvados esą priėję rašytojai Schlegelis (veikalas jau minėtas) ir H. Lienhardt'as (Ein Riesenverbrechen am deustchen Volk u. die Ernsten Bibelforscher 1921). Schlegelis, esą, ištyręs, kad toji sekta gaunanti pinigų iš Hirscho žydų banko Niujorke.

IV.

Metodistai.

1. Istorija.

Metodistų sektai labai daug pagelbėjo atsirasti Anglijos religinė bei moralinė būklė 18-jo amžiaus pabaigoje. Valstybinėje Anglijos bažnyčioje nebuvo gyvumo ir religinės šilumos: aukštieji dvasininkai paskendo filosofinėje spekuliacijoje, o žemieji, kaipo bemoksliai, visai nedomino klausytojų. Nei pas puritonus nebuvo to, kas visą žmogų patraukia ir pripildo. Toje šaltoje ir nejaukioje atmosferoje iškyla žymus vyras ir įkvepia gaivinančios dvasios, — tai buvo John'as Wesley'is.

Wesley'o tėvas buvo Anglų valstybinės bažnyčios pamokslininkas, žmogus labai gabus, gyvos fantazijos, plačių užsimojimų, ugningas ir stipriavalis, bet drauge širdingas. Motina buvo išlavinta moteriškė, su kilnia siela, sąžininga, praktiško proto ir, be to visa, apsityrusi religijos dalykuose. Nesant vyro, jinai sakydavo pamokslus ir aptardavo susirinkusiųjų sielos pa-, dėjimą. Šis darbas jai sekdavosi. Jinai buvo 19-os vaikų motina, kurių 9 anksti mirė, kiti gi 10 teikė tėvams gražaus džiaugsmo. Ypatingai mylimas Wesley'ų sūnus buvo John'as (Džonas), gimęs 1703 m. birželio 17 dieną. Vienas įvykis dar padidino motinos meilę: 6-ių metų vaikelis beveik stebuklu ištrauktas iš degančios klebonijos. Nebereikalo Johnas buvo mylimas, — jame susijungė tėvo ir motinos brangūs savumai. Pas būsimą metodistų vadą mes užeinam tėvo ugnį ir geležinę valią ir motinos aiškų bei praktišką protą. Pabaigęs aukštesniąją mokyklą, eidamas 17—18-us metus, Jonhas lanko Oksfordo vadinamą christchurch kolegiją. Čia mokos filosofijos ir klasikų. Tačiau šiam laikotarpiui, gal ir visam jo gyvenimui, turėjo lemiančios reikšmės visai, rodos, menkutis dalykėlis, būtent, Tomo Kempiečio „Kristaus sekimas". Toji knygelė tampa jauno studento mėgiamuoju skaitymu. Ilgainiui ji užkariauja Johno Wesley'o dvasią. Jis susikaupia savyje, daug meldžiasi, stengiasi kasdien eiti prie komunijos (žinoma, protestantiškos) ir uoliai saugojasi nuodėmių. 1725 m. rugsėjo 19 d. religingas jaunuolis priima anglikonų bažnyčios diakono šventimus. Ištisus trejus sekančius metus rengėsi prie kunigystės. Tuo laiku studijuoja filosofiją, filologiją, ebrajų, arabų ir prancūzų kalbas, be to, gamtos mokslus ir teologiją, ypač gi askezę. Pagaliau 1728 m. rugsėjo 22 d. jaunas diakonas pašvenčiamas anglikonų kunigu. Sugrįžęs Oksfordan, jis randa mažutį religinio lavinimosi klūbą, kurio nariais buvo jojo brolis Chales Wesley'is

su dviem draugais — Morgan'u ir Kirkmann'u. John'as su didžiausiu džiaugsmu priimamas mažan ratelin kaipo vedėjas. Šis menkutis faktas įvyko 1729 m. lapkričio mėnesį. Čia ir užsimezgė metodizmas. Naujas vadas bamatant įsuka būrelio mechanizmą: vakarais skaitoma ir aiškinama Šv. Raštas, dieną reguliariai lankoma kaliniai, ligoniai ir neturtėliai, mokoma apleisti vaikai. 4-ri klūbo nariai savo darbuose, atseit, mokymesi ir religinimesi užlaiko griežtą tvarką. Vadinasi, darbas sutvarkyta metodingai. Del to oksfordiečiai studentai juos juokais praminė metodistais, o klūbą „šventuoju klūbu". Juokais tartas žodis virto tikruoju sektos vardu.

Jauno klūbo nariai ištikro rimtai dirbo, pav., įvedė senovės Bažnyčios pasninką. John'as Wesley'is net turėjo mintį kasdieninę komuniją padaryti privalomą. Būrelis auga. Prisideda Georg Whitefield'as, kuris, po metodistų įsteigėjo, buvo įžymiausis jų veikėjas, o kalbėtojas tai visų 4-ių geriausis. Bandoma daryti misijos Amerikoje (1738). Maždaug tuo pačiu laiku susipažįstama su vokiečių herrenhuteriais. Iš jų metodistai perima mokslą, kad aiškiausia žinia, jog esi Dievo išrinktas, ateinanti staiga po skaudžių sielos kovų ir pasireiškianti dangiška sielos ramybe. Blaiviai žiūrint, čia ne daugiau kaip grynas jausmas. Patsai J. Wesley'is sakosi, Dievo malonės tikrumą pajutęs 1738 m. gegužio 25 d. 8 3/4 val., būtent, Londone klausydamas, kai buvo skaitomi Liuterio komentoriai į laišką romiečiams. 1738 m. jaunutis metodizmas triumfuoja. Ką gi? turėjo 3 nepaprastus vyrus, — Johną Wesleyį ir Whitefieldą reikia paskaityti tarp žymiausių visų laikų pamokslininkų, o Karolį Wesleyį pažymėti kaipo vieną pačių žymiųjų religinių poetų. Tokių sielų žodis veikė, galima sakyti, gaivalingai. Pasakojama, kad po pamokslų žmonės drebėję ir garsiai šaukę Dievo pasigailėjimo. Tokio Whitefieldo klausydavo 2 ir 4 tūkstančiai, kartais net 20.000 žmonių, pav., 1739 m. kovo 18 d. prie Kingswoodo aukštumos. Neatsiliko ir Johnas Wesleyis, o jo brolį Karolį misijų kelionėse lydėdavo jo žmona. Minėtieji gausingi pamokslai sakyti lauke. Mat, anglikonų dvasininkai nedavė bažnyčių. Pirmasis nukentėjo Whitefieldas. Vienas Londono klebonas neduoda sakyklos, tačiau anas vistiek sako pamokslą; tuomet anglikonų vyskupas uždraudžia jam pamokslininkauti visoje savo diecezijoje. Jaunuolis pasiryžta ir 1739 m. vasario 17 d. laiko pirmą kalbą po atviru dangum. Pasekmės didžiausios: klausytojai angliakasiai apsiverkia. Trys energingi vyrai išsisklaido po visą šalį, skelbdami „Dievo žodį" miestams ir kaimams. Metodizmas auga; tūkstančiai žmonių susirūpina savo stoviu. Pamokslų klauso kai kada iki 80.000.

Viso suliepsnojosio veikimo motorus buvo Johnas Weslayis. Jis savy jungė organizacinį talentą, energingumą ir charakterio stiprumą, vadinasi, visus gero vado savumus. Jei brolis Karolis, kaipo poetas, o Whitefieldas, kaipo sangvinikas daugiau kurė bei veikė, tai Johnas visam judėjimui davė nor-

mas ir įdiegė patvarumo dvasią. Pati jo asmenybė buvo kilni. Jis keldavo 4 val. ir dirbdavo kiaurą dieną. Skaitydavo bei studijuodavo net jodamas. Pavargėliams išdalino mūsų pinigais skaitant, apie pusantro milijono litų. Jo išvaizda: mažas ūgis, išdžiūvęs, aro nosis, žibančios akys,— taigi imponavo. Jeigu pridėsim platų išsilavinimą, švelnų apsiėjimą, neišsemiamą anekdotų bagažą, dar vaiko geruma ir nusižeminimą, tai gausim metodistų įkūrėjo fizionomiją.

Kai del išorinio veikimo, J. Wesleyis išviso pasakė 40.000 pamokslų, o kelio padarė 200.000 anglų mylių. Jisai, galima sakyti, vienas davė metodizmui genialią organizaciją. Važinėdamas patsai palaikė drausmę. Šiame dalyke buvo labai griežtas, bet visuomet turėjo prieš akis visumos reikalus ir tikslus. Vadui netrūko ir smūgių bei nepasisekimų. Pirmiausia anglikonai atsisakė įsileisti į bažnyčias. To pasėkos — 1739 m. Bristoly išdygo pirma metodistų draugija — bendruomenė. Paskui pradėjo stiebtis viena po kitos jų bažnyčios.

Smarkiausiai metodistų pirmininką sukrėtė visiškas atsimetimas taip gabaus vyro Whitefieldo (1741 m. kovo 28 d.). Šisai sakėsi gavęs vidujinių patyrimų, kad Kalvino predestinacijos mokslas yra teisingas, kuris savo ruožtu J. Wesleyui buvo nepakenčiamas. Draugai, išsiskyrę, stengėsi tiesiog vienas prieš antrą nekovoti. Atsiskyrusis draugas irgi nemaža padarė. Paskutinę prieš mirtį dieną dar iškalbėjo visas 2 valandas, vakare pasijuto mirtinu ligoniu, o 1771 m. rugp. 30 d. atsiskyrė šu šiuo pasauliu. Tuotarpu Johnas šoko organizuoti prisidėjusių brolių. Daug laimėjo, įsteigęs vadinamą pasauliečių apaštalavimą, nes jie veikė pačioje tikinčiųjų masėje. Centraliniai organai sklandžiai sujungta su provincialiais ir vietiniais. Na, pasekmių neilgai teko laukti. Kame metodistų pamokslininkai buvo pirmiau akmenimis svaidomi, ilgainiui įsikūrė ištisos jų bendruomenės. 1770 m. tų „naujų krikščionių“ skaičius siekė 30.000.

Johnas Wesleyis laikėsi dėsnio: kokis ganytojas, tokia ir kaimenė. Jei kuris predikantas apsileisdavo, tai pirmiausia gaudavo perspėjimą, paskui sekdavo nukėlimas į žemesnį laipsnį, toliau vienerių metų suspensa ir, pagaliau, būdavo išmetamas iš bendruomenės.

Kiekviena šviesos srovė turi šešėlių. To neišvengė ir naujasis judėjimas. Pasirodė, kad metodizmas visai netinka vaikams. Nors J. Wesleyis mylėjo juos ir patsai rašė jiems vadovėlius,— bet nieko neišėjo. Pagaliau, paties vado šeimyna nebuvo laiminga. Turėdamas 48 m. jis vedė turtingą našlę Vazelle, su kuria betgi nesugyveno. Žmona dukart be pagrindo atsiskyrė. Apie jos mirtį Johnas išgirdo tik po laidotuvių. Viena „bėda“ ne „bėda“ sako žmones. Paskutiniais savo gyvenimo metais nuo metodizmo atsimetė tikras vado brolis Karolis. Buvo taip. Pritrūko naujam tikėjimui kunigų. Johnas prašė Londono anglikonų vyskupą, kad pašvęstų kelis predikantus kunigais. Šis atsisakė. Tuomet jis patsai, nors buvo tik kunigas, pašventė ke-

lis metodistus. Mat, samprotavo, kad pirmųjų amžių Bažnyčioje jo nuomone, kunigo ir vyskupo vardais vadinta tas pats asmuo. Taigi ir kunigas galįs kitą pašvęsti kunigu. Tas faktas galutinai atstūmė jo gabųjį brolį. Tačiau geležinis vadas nenusimena; toliau steigia naujų bendruomenių ir lanko senąsias. Vertas jis dėmėsio ir kaipo plunksnos darbininkas. Rašė pamokslus, laiškus, N. Testamentui komentorius, apologetines ir dogmatines brošiūras, mokykloms vadovėlius, net populiarius raštus iš filosofijos, istorijos ir gamtos mokslų. Perdirbo 118 svetimų raštų ir išleido iš 50 tomų „Krikščionišką biblioteką".

Johno nuopelnai labdarybei taipgi nemenki. Rodos, nuo 1740 m. jis savo bendruomenėse įveda reguliarų ligonių ir kalinių lankymą. Labdaringos įstaigos datomis šiaip išrodo: 1740 m. prieglauda 12-ai darbininkų; 1741 m.—moterims mezgimo namas, be to, neturtingiems vaistinė; 1748 m.— bankas neturtingiems žmonėms.

Darbus bedirbdamas, rūpesčiais besigrauždamas, nei nepasijuto Wesleyis, kaip susilaukė 88 m. Kūnas nusilpo ir pavargo, bet dvasia ugningu akių žvilgiu berodė jaunatvės energiją. Nenustojo sakęs pamokslus, kaikada kalbėdavo dukart į dieną. Kai jau patsai nepajėgdavo įlipti sakyklon, du draugu turėdavo už rankų prilaikyti. Apie 4-ias sąvaites ligonis išbuvo lyg giliam miege. Mirtis didįjį reformatorių sutiko 1791 m. kovo 2 d. Paskutiniai merdėjančio žodžiai buvę: „Keliauk laimingai!"

Taip atsiskyrė su pasauliu tasai didis anglas. Protestantų mokslininkai, pav. Schaff, jį vadina, „protestantiškuoju Ignacu Lojola". O katalikų garsenybė Möhleris mano, kad kitokiomis aplinkybėmis iš Wesleyo būtų „išėjęs vienuolijos įsteigėjas ar reformatoriškas papa". Tikrai, reikia sutikti su d-ru Algermissenu, kad metodistų įsteigėjas, šalia Williamo Booth'o, buvo genialiausis ir dorovingiausis visų sektantų vadų. Istorija turi duoti jam vietos geriausių vyrų tarpe. Wesleyis mirdamas paliko 120.233 narius, pasidalinusiuss į 216 sričių su 511 pamokslininkų.

Kas su metodistais atsitiko po vado mirties?

Jie bujojo, plito, bet kartu ir skaldėsi. Mat, vyriausią sektos vadovybę įsteigėjas atidavė vadinamai 100-o vyresnių kunigų konferencijai. Jon nepatekusieji pradėjo murmėti. Norėjo valdžios ir pasauliečiai. Gal smarkiausiais sektos skaldytojais buvo nubausti ir pašalinti kunigai. Jie nuo branduolio atplėšė ir įkūrė 7 sekteles. Eina rietenos, kol 1857 m. nuo kamieno atskyla dvi didelės dalys. Viena jų pasivadina „Suvienytomis metodistų laisvomis bažnyčiomis," kita—„Wesleyaniška Reformos Unija". Generalinė 100-o konferencija nieko nepaiso ir toliau stiprina sektos branduolį. Nors per penketą metų atsimetė virš 100.000, vistik senoje metodistų bažnyčioje liko daugiau narių, negu visose atskalose drauge. Nesantaikos priežastį pašalina 1877 metais įvesta antra centralinė įstaiga. Šią, vadinamą reprezentatyvią konferenciją sudarė 240 kunigų ir 240 pasauliečių,

kasmet besitariančių vieną savaitę. Vis delto senoji aukščiausia instancija paliko kaip buvusi. Be minėtų atsiskyrimų buvo ir kitokių, būtent, atskirų šalių metodistų konferencijos ilgainiui pasidarė nepriklausomos. Atsirado Kanados, Australijos, Prancūzijos, Pietų Afrikos ir 2 Vakarinės Indijos konferencijos. 1924 m. Wesleyo metodistų branduolys (Anglijoje) turėjo su vaikais 4.000.000 žmonių o atplyšusios šakos—apie 1 ½ milijono.

Amerikos metodizmas truputį kitaip išsivystė. Pradžią padarė patsai metodistų vadas, kuomet, jau žilas, 1784 m. pašventė Tomą Coke'ą superintendentu. Pastarasis ilgainiui pasivadino vyskupu,—štai ir turim „Vyskupišką metodistų Bažnyčią". Jinai esmėje laikosi Anglijos metodizmo, bet liturgija, metodais, ypač gi organizacija nuo ano skiriasi. Naujas čia dalykas—vyskupai. Jie nevaldo jokios diecezijos, tik kasmet visi turi apvažiuoti visą metodistų bažnyčią. Kasmet 2 kartu jie susivažiuoja, kad nu sistatytų lankymo ir darbo planą.

Neišliko sveika nė Vysk. Metodistų Bažnyčia. Vienose-Jungtinėse Valstybėse nuo jos atplyšo 16 šakų. Beje, čionykščiai vokiečiai susibūrė į dvi vokiškas metodistų draugijas. Negrams įsteigta atskiros draugijos, kurių keletas Afrikoje. Naujausioji Stangės statistika Jungtinėse S. Amerikos Valstybėse randa metodistų išviso 22,6 milijonų.

Amerika, kaip Amerika, ji visur nori būti pirmutinė, taigi ir metodizmo reikale. Jungtinių Valstybių metodistai gerokai pralenkė savo brolius Anglijoje. Jau 1819 m. įsteigę Niujorke specialiai misijų draugiją; misijų stotis jie įsteigė, Afrikoje, Piet. Amerikoje, Kinuose, Indijoje, Japonijoje, Kuboje, Brazilijoje, Malajų Salose ir Korejuje. Misionoriaujama, pagaliau, Europoje, atseit, įsteigta tam tikri centrai Vokietijoje, Šveicarijoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Suomijoj. Visą Europos „evangelizaciją" diriguoja vyskupas, kuris gyvena Ziuriche. Vokietijos metodistai iš Bremeno ir Stuttgarto leidžia laikraščius; be to, Frankfurte a. M. laiko dvi seminarijas—vieną pamokslininkams, kitą—diakonisėms.

Taigi, metodistai gana judri sekta. Ji, be grynai, sakyčiau, parapinio darbo, varo plačią vagą socialinėje ir labdarybės srityje. Kai del misijų, tai kiekvienas pamokslininkas turi kas mėnuo atlaikyti vadinamas misijų pamaldas ir mažiausia kartą per metus pašvęsti misijoms vieną pamokslą. Kad pagelbėtų neturtingoms bendruomenėms pasistatyti bažnyčias, metodistų uolumas 1884 m. įkūrė specialią draugiją. Daug dirbama taipgi lavinimo—auklėjimo darbe. Jungtinių Valstybių didžiausia metodistų šaka, neskaitant teologiškų seminarijų, laiko apie 60 kolegijų ir universitetų.

Kad sujungtų visas šakas ir šakeles į vieną šeimyną, nuo 1881 m. Wesleyo pasekėjai kas dešimtmetis šaukia bendras konferencijas. Metodistų skaičius šiandien siekia 32 milijonų. Kai del Lietuvos, tai 1923 metais čia jų buvo 61. Vieno studento pasakojimu, apie 1925 m. Biržuose veikusi metodistų bendruomenė. Josios dvasininkas rengdavęs misijų sus-mus, kad patrauktų

gimn-jos moksleivius. Išviso, su šiaip žmonemis, lankydavęsi į 70 asmenų. Ilgainiui misijos likvidavosi, nes moksleiviai pasirodė tvirti katalikai [1]).

2. Mokslas, apeigos ir organizacija.

A. Mokslas. Johnas Wesleyis metodizmo mokslą surašė savo pamokslų rinkiniuose, bendruomenėms rašytose taisyklėse, pastabose į N. Testamentą, paskui brošiūrose ir traktatuose. Griežtai suimtą jį galima rasti didžiuliam veikale: M'Clintonck and Strong's Cyclopaedia". Trumpai paduoti metodizmo dėsniai „Evangeliškos bendruomenės" (metodistai) katekizme.

a) Tikėjimo dalykai. Metodistų mokslas yra katalikiškas šiuose punktuose: apie Dievą ir Jo ypatybes; apie sutvėrimą ir Apvaizdą; apie Atpirkimą ir paskučiausius dalykus — apie mirtį, teismą, prisikėlimą, amžiną laimę ir amžiną pragarą.

Žmogaus nupuolimas jau suprantamas grynai protestantiškai. Sulig tuo, gimtoji nuodėmė esanti žmogaus netinkamumas visam, kas gera, ir kartu palinkimas į bloga. Nors kai kur čia prasitariama katalikiška prasme. Šv. Dvasia tikintiesiems betarpiškai ir aiškiai liudijanti, kad jie esą Dievo vaikai. Del bažnyčios ir Jos organizacijos metodistų mintis nekatalikiška. Jie nepripažįsta, kad Kristus paskyrė matomą visos Bažnyčios viršininką. Tačiau pripažįsta kunigų, o viena dalis ir vyskupų institutą. Sakramentų vartoja tik krikštą ir „vakarienę" arba, mūsiškai, komuniją. Tikras duonos ir vyno į Kristaus kūną ir kraują persimainymas atmetamas. Nuosekliai, einant paneigiama ir šv Mišių auka.

Mokslas apie krikštą irgi skolintas iš protestantų. Ir taip: žmogus atgimsta ne krikšto dėka, bet per tikėjimą arba, anot jų per „širdingą pasitikėjimą" Dievu. Šv. Raštas laikomas, žinoma, vieninteliu tikėjimo šaltiniu.

b) Doros mokslas. Patsai doros pagrindas vėl gi protestantiškas: geri darbai pas Dievą nieko neužpelno, nors išganymui reikalingi. Pripažįsta 10 Dievo įsakymų tik kitokia tvarka. Kai del sektinos tobulybės, tai metodistų nuomonę šiuo atveju ne tik galim priimti, bet ir turim ja pasekti. Tiesą sakant, ji ištisai skolinta iš katalikų Bažnyčios. Tobulybės štai kaip jų išreikšta: „Būti kūnu ir mintimi taip tyram, kaip Kristus kad buvo, ir elgtis taip, kaip Jis elgėsi". Jinai pilnai pasirodanti Dievo ir artimo meilėje. Meilė padaro, kad mielai laikome Dievo įsakymus, kančias gi kenčiame pilnai Jam atsidavę ir kaip kūdikiai Jūo pasitikėdami. Be to, saugojam gryną sąžinę ir nuolat meldžiamės.

B. Apeigos. Metodistai nevienaip atlieka savo pamaldas, vienur iškilmingiau, kitur papraščiau Apeigose vyrauja

[1]) Kiekvienam įstojusiam į bendruomenę buvo duodama 20 doierių, bet narys paskui turėdavęs atsilyginti po 4 lt. kas mėnesį.
Biržuose esanti taipgi baptistų bendruomenė.

Biblijos valandos, maldos ir pamokslai. Pamaldas paįvairina vargonai, bendri giedojimai ir bendros maldos. Klasės (paaiškės vėliau) kas savaitė renkasi atskirai. Iš jų svarstomų dalykų paminėsim „sielos atidarymus“ arba sąžinės būklės pasipasakojimus klasės vadui.

Metų ketvirtimis praktikuojamos „meilės puotos“. Tuomet, kad susistiprintų meilėje, visi paeiliui valgo tos pačios duonos ir užsigeria vandens iš to paties indo.

Amerikos metodistai turi dar vieną įdomų paprotį. Kasmet 8-ioms dienoms išsikrausto kur nors į laukus ir ten naktis praleidžia šėtrose, o ištisas dienas klauso „pamokslininko—pažadintojo“. Dar vienas dalykėlis. Kiekvienų N. Metų šeštadienį nariai iš naujo pasišvenčia Dievo tarnystei. Tai atliekama ypatingomis Sandoros pamaldomis.

C. Organizacija. Metodistų organizaciją paduosim ta tvarka, kaip ji buvo J. Wesleyo sukurta. Ji beveik nepasikeitus išliko iki mūsų laikų.

Paprastieji nariai vadinami „pabudusiais“. Jie, įsteigėjo sutvarkymu, turi štai kaip gyventi: 1. Vengti visokio blogo (bereikalingas Dievo vardo minėjimas, subatos nešventimas, pasigėrimas, alkooliniai gėrimai, ginčai, tąsymasis po teismus, neteisingumai su artimais, lupiamasis pelnas, bereikalingi ir įskaudiną plepėjimai, dabinimasis, pasaulietiškos pramogos, išsilepinimas, turtų krovimas, neapgalvotas įsiskolinimas) 2. Geri darbai (kūno ir dvasios reikaluose, ypačiai savojo tikėjimo nariams, gailestingumas, savęs atsižadėjimas, pakėlimas paniekinimo del Kristaus) 3. Malonės priemonių vartojimas (viešosios pamaldos, pamokslai ir pamokymai, vakarienė arba komunija, malda pavieniui ir šeimynomis, Šv. Rašto skaitymas, pasninkas).

Be tokių narių, yra dar tobulesni arba „malonėje esantieji“. Šie, be suminėtų dalykų, dar privalo: 1. Nekalbėti už akių apie svetimas ydas. 2 Susilaikyti nuo komforto ir nerūkyti. 3 Gerais darbais būti pavyzdžiu kitiems. 4 Kas savaitė eiti prie sakramentų ir 5. Penktadienį pasninkauti.

Visus savo tikinčiuosius Wesleyis padalino bendruomenėmis, o šias klasėmis po 12 asmenų. Kiekvieną tokią klasę tvarko atskiras vadas. Jisai turi po kartą savaitėj su kiekvienu nariu pasikalbėti apie jo sielos reikalus. Visi klasių vadai turi vėl kas savaitė pranešti Wesleyui (dabar kitam) apie savo darbuotę. Nesitenkindamas tuo, jis pats, kiek begalėdamas, lankydavo bendruomenes ir maloniai kalbėdavosi su kiekvienu nariu. Bendruomenės padalintos į sritis, kurias aptarnauja važinėjantieji pamokslininkai. Vyriausias srities vadas, dabartinis superintendentas, kas metų ketvirtį turi atlankyti kiekvieną srities narį. Taip daroma ir šiandien.

Neužmiršta nei materialių reikalų. Bendromenės finansus ir reikalus tvarko valdytojas. Koplyčioms ir bažnyčioms prižiūrėti paskirta kiekvienai tam tikras kuratorius. Visi tokie srities valdininkai kas metų ketvirtį turi rinktis į konferenciją. Orga-

Kauno Tarpdiecezinės
Kunigų Seminarijos

nizacijai plečiantis, kiekvienas 10—20 sričių sujungta į distriktus su atskirais vadais, vadinamais „distrikto seniausiais". Šių pareiga sušaukti kasmet savo distrikto važinėjančių pamokslininkų konferencija.

Šiek tiek apie dvasininkų formaciją Žemiausią, gal pereinamąjį, laipsnį sudaro klasių vadai Jie — pasauliečiai. Kuris jų pasižymi, pakeliamas bendromenės pamokslininku. Prieš užimdami vietas, jie turi baigti ilgesnius teologinius kursus. O važinėjantieji arba sričių pamokslininkai turi lankyti 3-jų metų teologines, pasakytumėm, seminarijas. Visiems metodistų reikalams aukščiausia instancija Wesleyis (1744 m.) padarė kasmet besirenkančią generaline konferenciją. Tam tikru dokumentu 100 važinėjančių pamokslininkų jisai paskyrė tikraisiais jos nariais. Į vietą mirusių ar išeinančių, jiems duota teisė iš lygių sau dvasininkų prisirinkti naujų. Generalinė Konferencija šiandien yra savininkė visų metodistų bažnyčių ir šiaip turtų. Patys metodistai ne be tiesos giriasi, jų organizaciją šalia Kat. Bažnyčios esant tobuliausią kitų tarpe.

3. Atrėmimas.

Įvertinimas metodistų mokslo išeis trumputis, kadangi atskiri jo punktai aptarti pirmesniuose rašinio skyriuose. Apie gimtąją nuodėmę kalbėta skyriuje apie baptistus, Bažnyčios sąvoka iš dalies paaiškinta įžangoje, protestantiškas krikšto suprai timas liestas baptistų kritikoje ir t. t. Kad šv. Dvasia betarpiškai ir aiškiai jiems kalbanti — tai tėra vien tuščias tvirtinimas. Apreiškimas čia tyli, o patyrimas bei kasdieninis gyvenimas tam prieštarauja. Jų nuomonė del gerų darbų nuopelningumo tiesiog išplaukia iš protestantiškojo mokslo apie nuteisinimą ir dalinai apie gimtąją nuodėmę: per nuteisinimą pridengiami kad ir blogiausi žmogaus darbai, o gimtoji nuodėmė visai sugadino mūsų prigimtį, tad geri darbai nereikalingi išganymui, antra gi vertus, nė negalimi. Metodistai savo pamokslininkus ir vyskupus iškilmingai pašvenčia, tačiau visi jų šventimai yra netikri, nes galutinėje sąskaitoje eina iš Wesleyo, o šis juk buvo anglikonų bažnyčios kunigas, taigi negalėjo suteikti nei kunigiškų, nei vyskupiškų šventimų; ką čia daug kalbėti apie metodistų šven inimus, kad Leonas XIII, pagrindingai istoriškai ištyręs, 1896 m. paskelbė net anglikonų bažnyčios kunigų šventimus esant netikrus, reiškia be vertės. Mat, nutraukta nuo apaštalų einanti įpėdinystė.

Metodistų tikybos moksle yra stambių klaidų. To negalima tvirtinti apie jų dorovingumą (siaura prasme) ir praktišką religinį veikimą. Čia daug ko galim iš jų pasimokyti. Pavyzdingas yra jų užsidegimas ir ganytojavimo metodas. Metodistų išdirbta ir praktikoje pritaikinta būdas užsiimti kiekvieno asmens siela atskirai. Iš tikrųjų, didelių bažnyčių pamaldos ir triukšmingi pamokslai vien sužadina tikinčiuosius, bet patsai religinis gyvenimas pasireiškia pas kiekvieną asmenį atskirai. Vadinasi, tik

užsiėmimas su kiekviena siela galutinai užtikrina pasisekimą. Tą sunkųjį ir pagrindinį darbą padaro jų klasių vedėjai. Jų pareiga — pažinti ir ištirti kiekvieną iš 12—20-ties sau pavestų asmenų Tai ne kas kita kaip pasauliečių apaštalavimas, kame patys nariai vienas kitą prilaiko. Šiuo atžvilgiu mes galėtumėm panaudoti savąsias brolijas, tretininkų organizacijas ar kitas panašias draugijas. Joms reiktų įkvėpti naujos dvasios. Antras metodistų pliusas — tai gilus religingumas, kurį jie palaiko ir smulkmenose. D-ras Algermissenas stebėte stebisi, kaip krikščioniškai vedamas mirusių skyrius jų savaitrašty „Evangelistas". Apie kiekvieną mirusį pasakojama, koks nors širdingas žodelis ar iš santykių su Kristum, ar su artimais, ar, pagaliau, kas iš intymaus jo gyvenimo. Nors ši sekta daug gero daro, vistik gryno krikščioniško gyvenimo išvystyti negali be tvirto pagrindo. Juo yra krikščionybės uola — apaštalų kunigaikščio įpėdiniai arba Romos papos; kaip matėm, jie metodistams svetimi. Į kai kurias metodistų bendruomenes jau dabar pradeda sunktis liberalizmo nuodų.

Išganymo Armija arba saliutizmas.

1910 m. Anglijoje buvo suorganizuota (Leisure Houre) anketa, kas yra didžiausias anglas. Pirmą dovaną gavo tasai, kuris atsiuntė šitokį atsakymą: „W.Booth'as". Buvo pridėtas ir paaiškinimas, kad kitus garsiausius vyrus pasaulis tik brangina, tuo tarpu Booth'ą visi myli. Maždaug tuo pačiu laiku Londonas, Nottinghamas (Anglijoj), Kirkaldy (Škotijoj) ir Bostonas jį išrinko savo garbės piliečiu. Oksfordo ir Briusselio universitetai jam suteikė garbės daktaro titulą. Vyriausis Japonų laikraštis Booth'ą priskaitė prie naujųjų laikų didvyrių. Maža to, jam suteikė specialias audiencijas: Jungtinių Valstybių prezidentas, Anglijos karalius Eduardas VII, Danijos ir Norvegijos karaliai ir Japonijos imperatorius.

Booth'ą kai kada remdavo net Katal. Bažnyčios kardinolas Manningas. Tai kas gi buvo tasai Booth'as?

1. Istorija.

Williamas Booth'as įsteigė naujos krypties tikėjimą — Išganymo Armiją arba saliutizmą. Kad pilniau jį suprastumėm ir įvertintumėm, atsiminkim valandėlei tas sąlygas bei aplinkybes, kuriose naujoji srovė gimė ir išbujojo. Baigiasi 18-sis ir prasideda 19-sis amžius. Prancūzų revoliucija paskelbia vargstančiai žmonijai laisvės, lygybės ir brolybės obalsius. Tačiau sekantis šimtmetis ne tik kad neišgelbėjo, bet dar labiau prispaudė varguomenę. Mat, imta griauti tikėjimas, drauge ir dorovė. Garo mašina su daugybe fabrikų sukūrė didmiesčius, kurie bematant virto skurdo ir vargo lizdais. Tai ypač pajuto Anglija. Turtai pradėjo plaukti į nedaugelio asmenų rankas. Ką bekalbėti apie anuos laikus, kad dar šiandien beveik pusė Auglijos priklauso 150-ai

žmonių, beveik pusė Škotijos — 75-iems žmonėms, beveik pusė Irlandijos — 35-iems. Varguomenės būklė buvo tiesiog baisinga. Atatinkamos valdžios įstaigos rastinius kūdikius parduodavo fabrikams. Ten prižiūrėtojas, pasakytumėm akanomas ar kamarninkas, dirbančius vaikus mušdavo lazda, kad jie neužmigtų. Po darbo vaikučiai tiek būdavo nuilsę, kad negalėdavo valgyti, — valgį jiems prievarta įgrūsdavo į burną. 14-os metų mergaitės vyniodavo siūlus ant špūlių, 8-mečiai berniukai jas dėdavo į mašinas, dar mažesni iš gatavos medžiagos traukydavo besidraikančius siūlus. Jaunutės mergaitės 14-os metų virsdavo savo ponų arba jų sūnų gašlumo aukomis (vadinasi, dar baisiau kaip mūsų baudžiavoje). 15-os metų nelegalios motinos būdavo dažnas atsitikimas. 40-ies metų darbininkai būdavo atleidžiami „del senatvės". O kokie darbininkų butai?! — Ištyrimas konstatavo, kad daug jų buvo nei mažiau, nei daugiau kaip ant kanalizacijos griovių, vadinasi, čia jau po grindimis telkšojo dvokianti makalynė. Kaip to visa pasėka, darbininkų sveikata, kaip kūniška taip nedoriška bei doriška buvo visiškai pairusi. Dirbančioji varguomenė sugyvulėjo, sužiaurėjo, nusikreipė nuo Dievo ir kitokių aukštesnių dalykų. Tuo tarpu Anglų valstybinė bažnyčia, tikriau, jos dvasininkai teieškojo savo naudos, o jaunutis, užsidegęs metodizmas vargo tarpusavio kovose. Tuos dalykus matė, pergyveno ir visomis gyslomis atjautė Išganymo Armijos įkūrėjas, augęs skurdžiausiuose ir vargingiausiuose visuomenės sluoksniuose.

Williamas Booth'as buvo sūnus Nottinghamo vieno statybos rangovo. Šį pasaulį jis išvydo 1829 m. balandžio 10 dieną. Tėvai buvo pasiturį. Vaikelis paveldėjo tėvo veiklumą bei jėgas ir motinos švelnumą bei meilę. Tik štai biznis pašlyja, ir tėvas miršta. Motinai lieka 2 dukrelės ir sūnelis Williamas, patsai jauniausias. Berniukas atimamas iš mokyklos ir pastatomas pas manufaktūros pirklį, kame dirba beveik kaip vergas. Vaikas ir visa Booth'ų šeima išpažino Anglų valstybinės bažnyčios tikėjimą. Vieną kartą jaunam vaikui metodistų pamokslas padarė tokio įspūdžio, kad patsai pasiryžo tapti metodistu. Tam ir motina pritarė. Tada jis ėjo vos 15-sius metus. Kitąmet Booth'as jau vedė metodistų jaunuolių grupe. Jie, pabaigę darbus, vakarais apie 7-ą val. eidavo apaštalauti žemiausiai nusmukusių žmonių tarpe. Booth'as, pasikišęs po pažastim Šv. Raštą, landydavos po tamsiausius užkampius, lankydavo ligonius, gatvėse sakydavo pamokslus. Kokis sunkus uždavinys! Jaunam apaštalui klausytojai atlygindavo... drėbdavo į rūbus arba tiesiog į veidą purvais, mėšlais, pastipusiomis katėmis ir kitokiomis nešvarybėmis. Bet vaikinas nesierzindavo, nusivalydavo purvus ir linksmai kviesdavo: „Na, dabar jau tik eisit į mūsų susirinkimą!" Čia išeina aikštėn trys brangūs Booth'o savumai: Dievo bei sielų meilė, gražutis jumoras ir nepaprastas pirkliškas talentas. Tą vyrą galima laikyti vienu pačių didžiausių pirklių—genijų. Pasėkų ilgai nereikėjo laukti, ištisi būriai sekė paskui pamokslininką į metodistų maldos namus. Suprantama, buvo nemaža atsivertimų.

17-ais savo amžiaus metais jaunikaitis tampa metodistų bendruomenės pamokslininku. Po metų—kitų Booth'as daro žygių įsišventinti tikruoju dvasininku. Nesiseka: čia sveikata persilpna, čia nustoja darbo. Eina laimės ieškoti Londone (pirmiau buvo Nottinghame). Gavęs darbą, laisvas valandas pašvenčia ganytojavimui.—Bet dvasininku tapti čia buvo dar mažiau šansų, na, ir, be to, jam daryta nemalonumų. Susierzinęs, Booth'as pereina į mažesnę metodizmo sektą, vad. „Naują metodistų Sąjungą", kuri pagaliau jam suteikė taip trokštamus kunigo šventimus (1859). Į tą pat laikotarpį tenka kitas žymus jo gyvenimo ir darbo įvykis, būtent, jungtuvės su Katre Mumford (1855). Ta gyva ir drąsi mergaitė džiaugėsi tais pačiais idealais kaip ir būsimasis jos vyras. Vos 19-us metus eidama, jinai jau vedė metodistų bendruomenės mergaičių klasę Londone. Tapus Bootho gyvenimo drauge, ji suvaidino paskui Išganymo Armijoje vieną svarbiausių rolių.

Minėta metodistų sektelė, įšventinusi Boothą, jam pavedė vesti parapiją. Veikliam ir ugningam vyrui tai netiko; jo darbo laukas — visuomenės atmatos. 2 metus pakentęs, žmonos remiamas, meta parapiją, pagaliau, ir metodistų organizaciją. Nors dvasioj liko metodizmui visą amžių ištikimas; net kalbėjo, kad jei metodizmas nebūt atsitolinęs nuo Wesleyo dėsnių, tai Išganymo Armija nebūtų buvusi reikalinga. Paliepęs laisvas, griebiasi veikti. Nuo 1861-65 metų jį randam bepamokslininkaujant gatvėse, teatruose, koncertų salėse ir cirkuose. Klausytojams primasinti vartoja net plakatus. Jei kuris niekšas atsiversdavo prie Kristaus, tokiam Boothas įsakydavo apaštalauti kitų nusidėjėlių tarpe. Jis žinodavo, kad tokio atsivertėlio keli pramikčioti žodžiai daugiau gali negu iškalbingiausi pamokslai. Taip tvirtėdavo dvasia ir naujai atsivertusis. Ieškodamas savo veikimui purvinos bei mėšlinos dirvos, bastūnas — pamokslininkas atsikrausto į Londono rytinę dalį, kame ganytojavimas, tur būt, buvo sunkiausias visam pasauly. Booth'as pajuto, radęs tikrąjį savo pašaukimą; nuo šiol tie žmonės bus jo žmonės. Ant apleistų kvakerių kapų, kame šiandien yra Thomas Street, jis ištiesia šėtrą ir ima „žvejoti" sielas. Su Biblija rankoje sako pamokslus. Nužiūrėjęs kurį klausytoją, apkabindavo ir vesdavos į šėtrą. Ragindavo prie Kristaus. Jei tai nieko negelbėdavo, Booth'as atsiklaupęs prašydavo ištižėlį pasitaisyti. Iš tokios medžioklės mūsų apaštalas nesykį grįždavo purvais ir mėšlais apdrabstytas, o kai kada ir pramušta galva. Su atsivertusiais pamokslininkas kalbėdavosi štai kame: šokių salėje, vilnų sandėly, nenaudojemam tvarte, varguomenės smuklėje, komedijantų balagane, malkinėje ir namų statytojo „meisternėje". Tuo tarpu pati Booth'o šeima vos turėjo ko pavalgyti. To nepaisant ji daugėjo — 1867 m. gimė sūnelis patsai aštuntasis. Kaip ir to visa nematydamas, naujos rūšies pamokslininkas vargšams organizavo medžiaginę pagalbą. Visuomenė parėmė. Rūpinamasi įsigyti nuosavių susirinkimams salių. 1869 m. jų skaičius siekė 13. Be to, buvo sakomi pamokslai šiaip

salėse, teatruose, smuklėse; per savaitę tokių susirinkimų būdavo 140. Darbas plečiasi. Ilgainiui einama apaštalauti į namus, organizuojama vežimai su Biblijomis, dalinama literatūra, daromi motinų susirinkimai, rengiami Biblijos skaitymai; dar įsteigta visokių suaugusiems ir nesuaugusiems kursų — šventadieninių, vakarinių, šiokiadieninių ir vadinamų driskių mokyklų; pagaliaus dalinta duona, mėsa, sriuba ir pinigai. Booth'ienė dieną apaštalaudavo inteligentų šeimynose, o naktimis rengdavo pasikalbėjimus paleistuvėms. Jos pastangomis pamokslininkės — moterys pastatomos lygiomis su vyrais.

Booth'o įžiebtas veikimas pasiekė kitus miestus, pav. Edinburgą, Brightoną, Hostingsą. Ikšiolinė „Rytinio Londono krikščioniška misija" („East London Christian Mission") pavadinama Išganymo Armija (Salvation Army). Booth'as ją aptaria, kaipo „atverstų darbo žmonių išganymo armiją". Toji istoriškoji diena įvyko 1877 metais. Beaugant organizacijai, formavosi jos pobūdis ir išvidinė santvarka. Išganymo Armija sumilitarinama: evangelizacijos stotys pavadinamos korpusais, įvedama disciplina, atsiranda vėliavos ir herbai arba ženkliai. Jau ir pirmiau ėjusiam organizacijos laikraščiui 1880 m. duodamas naujas vardas—„Karo Šūkis" („War Cry"). Išganymo Armija ima vis daugiau pabrėžti socialią bei labdarybės pusę. „Užkampių sesers" („Slum-Sisters"), pasiėmusios šluotas ir šepečius, traukia apšvarinti varguomenės kambarių, kartu, žinoma, ir apaštalauti. Įkuriama atskira brigada girtuokliams apdoroti. Tam tikri žmonės juos rankioja nuo gatvių, patalpina jaukiose vietose, o kuomet išsiblaivo, skatina į dorovingesnį gyvenimą. Kiek šis darbas vyko, rodo, kad ir 1882 m. Anglijos traktierininkų šlykštūs žygiai prieš Išganymo Armiją. Jie sudarė apmokamas gaujas paženinti naujam judėjimui su jo pasekėjais. Valkatos, pasirinkę ženklu kaukuolę su dviem kaulais, ne sykį apdrabstė purvais, net sukruvino nekaltus vargšų globėjus, evangelizavimo gi namus apgadino. Tokis smuklininkų elgesys Išganymo Armiją liaudies akyse dar labiau išaukštino. Neteks del to stebėtis, kad jos įplaukos 1882 m. mūsų pinigais siekė daugiau kaip 20 milijonų litų. Veikimas šakojosi. Sugalvojama kalėjimų brigada, kurios nariai laukdavo prie kalėjimų vartų paleidžiamų kalinių, juos priglausdavo, aprūpindavo kūno ir dvasios reikalus. 1888 m. įsteigta sriubos virtuvė, neužilgo po to nakvynės namas. Tais metais per 9 mėnesius Išganymo Armija suteikė 270.000 nakvynių ir 470.000 valgio porcijų menkiausia kaina. 1889 m. paleistuvėms pataisyti penkiose šalyse buvo 33 prieglaudos, kuriose nelaimingųjų naudai darbavosi 160 Armijos karininkių. Tuo pačiu laiku Anglijoj buvo 10 kalėjimų brigadų, 2 darbo parūpinimo biurai, 1 darbininkams užeiga, 1 girtuoklių prieglauda, 33 užkampių stotys, kurios turėjo iš visų pašalių rinkti ištižėlius. Be to, vienam tik Londone kas savaitė būdavo priglaudžiama į 3.500 vargšų be pastogės.

1880-1890 Išganimo armijos skyrių atsirado Jungtinėse Am. Valstybėse, Australijoj, Prancūzijoj, Kanadoj, Indijoj, pran-

cūziškoj Sveicarijoj, Švedijoj, N. Zelandijoj, Piet. Afrikoj, vak. Šveicarijoj, Vokietijoj (1886), Italijoj, Olandijoj, Danijoj, Vak. Indijoj, Norvegijoj, Irlandijoj, Argentinoj, Uragvajuj, Belgijoj ir Suomijoj. Patsai Booth'as atlankė Kanadą, Jungtines Valstybes, Daniją, Švediją ir Norvegiją. Visa eina gerai. Tik, štai, 1890 m spalių 4 d. miršta ponia Booth'ienė. Tai sunkus smūgis Išganymo Armijai, nes ji neteko vieno savo motoriaus. Booth'ienė buvo maloni žmona, bet kartu užsidegusi veikėja, kuri Išganymo Armijai davė daug formuojančio elemento. Ji pravedė pilnos abstinencijos mintį ir reikalavimą (draudimas arbatos ir kavos), susilaikymą nuo rūkymo, moterų pamokslininkių lygybę su vyrais. Kai kas mano, kad Išganymo Armijos pernelig didelis vertinimas meilės darbų su tikėjimo skriauda irgi einąs iš Booth'ienės. Jinai, kaip ir jos vyras, buvo ne menka literatė. Dar mirties patale taisė vieno veikalo korektūrą. Jai mirus, pasibaigė išvidinė Išganymo Armijos evoliucija, ėjo paskui vien augimas platyn. Likęs vienas, Booth'as toliau varė savo gražų darbą. Jojo siekimas liko kaip buvęs: gelbėti kūnu ir siela vargstančius. Kiek tasai vyras turėjo energijos, teparodo, kad ir šie daviniai. 1905 m. 76-ių metų vadas lankė Prancūziją, Jeruzolimą, Cyloną, N. Zelandiją, Australiją, Vokietiją ir Šveicariją, 6-iems metams praslinkus Booth'as, nors 82-jų m. senelis, dar pasiekė Italiją, Švediją, Norvegiją ir Šiaur. Vokietiją. Kas ketveri metai jis aplankydavo Ameriką, o Vokietijoje išviso buvo 24 kartus. Rasta, kap visos Išganimo Armijos vado kelionės suvarytų kelią į mėnulį ir atgal.

1912 m. Armijos pirmininkas apako. Paisant jo gyvenimo bei judrumo, tai buvo baisi kančia. Laimei, po 3 mėnesių Booth'as nukeliavo į amžinybę, turėdamas 84-ius amžiaus metus. Mirė 1912 m. rugpiūčio 20 d. Tai buvo prieš 15 metų Jam mirštant Išgan. Armija turėjo skyrių 58 tautose ir evangelizavo 34 kalbomis [1]).

Mokslas apeigos ir papročiai.

a) Mokslas. Išganymo armija žino tris tikėjimo šaltinius: Šv. Raštą, asmenišką įkvėpimą ir vadų įsakymus bei liepimus. Šv. Raštą priima taip kaip katalikai, visas knygas, vadinasi, ir deuterokanoniškas. Jo skaitymui yra tam tikros taisyklės, kurių viena liepia atsiklaupti. Pabrėžiama, kad reikia taip gyventi, kaip randi Šv. Rašte parašyta. Tam tikra Armijos draugija išleido Šventraščio lakštelius su parinktais skyriais kiekvienai dienai. Kai kurie naujojo tikėjimo išpažynėjai nuolat nešiojasi kišeninę Bibliją, o guldami, pasideda po pagalve.

Nors prileidžiama atskiri įkvėpimai, gaunami iš Dievo, bet kylančius Šventraščio neaiškumus ir šiaip tikėjimo dalykus galutinai sprendžia Armijos generolas. Čia jau atsitolinta nuo protestantų.

[1]) 1922 m. dirbta jau 73 šalyse Palyg. Meyers Lexihon, V. t. 7 laid. Leipzig 1936 m. 1304 psl.

Mokslas apie Dievą trijuose Asmenyse yra teisingas. Pripažįstama Tėvas Sūnus ir Šv. Dvasia. Pastarosios veikimo sritis — žmogui parodyti nuodėmės ir suteikti pagalbos pasitaisyti. Tikėjimas suprantamas protestantiškai. Tačiau reikia ir gerų darbų. Mintis, kad žmogus yra tikrai išganytas, ateinanti staiga. Gimtoji nuodėmė esanti ne kas kita, kaip blogi geidimai del to reikia juos malšinti, pasiliuosuoti iš nuodėmių ir praktikuoti gailestingumo darbus. „Tikroji religija esanti patsai gailestingumas". Kaip kūnas ir siela sudarą žmogų, „taip religinis ir socialinis veikimas sudarą vieną Išganymo Armiją". Bažnyčios ir kunigų nereikia. Sakramentus Kristus neįsteigęs del to jie išganymui nereikalingi. Nereikią nė krikšto. Paties Armijos generolo tik pirmutinis sūnus pakrikštytas. Marijos garbinimui naujasis judėjimas nepriešingas. Bendrai, Išganimo Armija daugiau akcentuoja meilės ir gailestingumo darbus, tikėjimo dalykus palikdama antroje vietoje. Ji rūpinasi sėti santaiką. Tačiau kai kurie jos raštai gal perdaug turi pasididžiavimo, o kai kada ir nemalonaus tono Kat. Bažnyčios atžvilgiu. Pamokslininkams-karininkams yra įsakyta nekelti religinių vaidų nežeminti kitų tikėjimų arba jų dvasininkų ir savo susirinkimais nekenkti jų pamaldoms.

b) Apeigos. Maldai nėra tam tikrų formulių. Tačiau „Tėve mūsų" neatmestas, kaip tvirtino saliutistų priešininkai. Apeigos irgi neturi kokių nustatytų taisyklių. Visas pamaldas sudaro, daugiausia, susirinkimai, kurių yra dvi rūšys — vidaus ir išorės susirinkimai. Jų pirmieji būna salėse ir kambariuose, o antrieji gatvėse, soduose, kiemuose ir miškuose. Gausiai vartojama muzika ir giedojimas. Štai kaip saliutistai daro atvertimus. Ištižėliai patraukiami į salę. Jaunos mergaitės nuolat gieda liaudies melodijas. Saliutistai-kareiviai atsisėda šalia nusidėjėlių ir tyliai su jais kalbasi. Tuo tarpu primenama, kad dabar gal paskutinis Dievo šaukimas. Nelaimingieji susijaudina, neretai apsiverkia. Tuomet juos nuveda į priekį pas karininkus, jei moterys — pas karininkes. Tie, pasiėmę po vieną nusidėjėlį, su jais klaupiasi ir šnekasi apie sielos būklę. Jei vargšas pasisako savo paklydimus ir kentėjimus, tuoj įvyksta tikrasis atsivertimas. Choras užtraukia pritaikintą giesmę. Žinoma, tik mažumas patekusių į salę pasiduoda. Kas atsiverčia, tuojau užrašomas į knygą. Rytojaus dieną jį aplanko namuose ir toliau Armijos kareiviai nepaleidžia jo iš akių, kol sutaps su Išganymo Armija.

c) Papročiai. Vietoj krikšto vartojamas kūdikių paaukojimas, vadinas, kaip Senajam Įstatyme. Kareivių priėmimas įvyksta tam tikromis ceremonijomis; vadovauja karininkai. Daromi iškilmingi apžadai. Vestuvės reiškia ne vien dviejų asmenų susijungimą, bet ir abiejų pasišventimą Armijos darbui. Patsai jaunavedys užmauja nuotakai žiedą. Moterystė daroma iki mirties. Jei Armijos narys miršta, visi kiti ant kairės rankos užsideda baltą raištį, kaipo džiaugsmo ženklą. Baltai papuošiamos

ir Armijos vėliavos. Dar verta paminėti piūties šventę ir „Atsisakymo bei savęs atsižadėjimo savaitę". Pastarosios prasmė yra toji, kad nariai vieną savaitę metuose kiek galima mažiau išleidžia pragyvenimui, o sutaupytus pinigus nusiunčia Armijos žinion. Vienas kitas kitatikių net perdaug tą paprotį įvertina, mat, imponuoja.

Gėrimas bet kokių svaigalų uždraustas kaipo nuodėmė. Jei karininkai išsigeria, tuoj prašalinami. Rūkoriai tik tiek baudžiami, kad neskiriami į oficiales vietas.

3. Socialinis veikimas.

Išganymo Armijos socialinis veikimas yra tiesiog milžiniškas. „Saliutizmas yra altruizmas, tik pakeltas į religijos laipsnį". „Išganymo Armija yra tai girtuoklių, paleistuvių, kriminalistų ir vargšų religija". Taip sako naujo judėjimo vadai. Iš tikro, socialinis veikimas, labdarybė, artimo meilė yra Booth'o religijos širdis. Už tai ji labiausiai giriama ir vertinama. Tur būt, del tos priežasties, mirus Booth'ui, daug valdančių asmenų išreiškė užuojautą Išganymo Armijai. Josios socialią programą trumpai štai kaip galima nusakyti: ne vien duoti išmaldą varguomenei, bet suteikti jai pastovią socialią pagalbą. Atėjo elgeta prie durų; ką manys Booth'as su savo Armija? Ogi reikia suteikti valgį, pastogę ir šilumą. Tam reikalingos vadinamos „miesto kolonijos" su pigiomis virtuvėmis, nakvynėmis, pagalbos namais ir t. t. To maža. Reikia jam parūpinti pastovaus darbo. Tam patarnauja netoli miesto įkurtos „kaimo kolonijos", kame duodama progos užsidirbti duonos kąsnį. Vargšas lieka lyg paralyžuotas, reikia kame nors atgaivinti dvasią. Tam patarnauja „užjūrio kolonijos", kur elgeta ras antrą, naują tėvynę.

Be to, dar varomas „užkampių kryžiaus karas". Mat, ne visus vargšus lengva pasiekti, del to einama jų ieškoti, kaip ir puolamos skurdo stovyklos. Išganymo Armijos kareiviai traukia į visokius užkampius, ir iš ten velka nusidėjusias mergeles, neturinčius pastogės girtuoklius ir apskritai žmonijos puvėsius. Pirma nurodysiu tos religijos gailestingumo sritis, o paskui kiek konkrečių davinių. Ir taip.

Darbai žmonėms nepriklausantiems jokios bažnyčios: susirinkimai, namų lankymai, paskaitos su šviečiamaisiais paveikslais ir kitos jų pabudinimo priemonės.

Darbai pagonims: evangelizacija, mokymas plačia prasme ir socialinė pagalba.

Vargšams: sriubos virtuvės, pieno dalinimo punktai, nakvynės.

Bedarbiams: darbo parūpinimas, visokių nuotrupų rinkimas, ligoninės, įstaigos buv. kaliniams, našlaičiams, gimdyvėms, pesimizmo apimtiems.

Girtuokliams: patarimo biurai ir pataisymo namai. Jau nusidėjusiems arba esantiems nuodėmės pavojuje: misijos gatvėse ir paleistuvystės namuose, apsaugojimo punktai, nusidėjusiems

pataisymo namai, motinų prieglaudos, biurai surast nevedusiems tėvams-vyrams ir kitokios tos rūšies įstaigos.

Truputis faktų. 1912 m. Išganymo Armija laikė šias įstaigas: 259 viešbučius, sriubos virtuves ir nakvynės namus; 183 darbininkų namus; 51 darbininkų informacijos biurą; 18 kalinių prieglaudų; 9 girtuoklių prieglaudas; 86 kūdikių lopšelius; 117 paleistuvėms pasitaisymo namų; 24 gimdymo prieglaudas; 8 akušerių punktus; 138 užkampių punktus; 11 ūkių bei kolonijų; 11 ligoninių ir aptiekų; 3 senių prieglaudas; 11 biurų pražuvusiems surasti; 10 jūrininkų ir karių klubų; 21 skolinamąją kasą ir 539 mokyklas. Šiuo laiku Armija savo reikalui leidžia 83 laikraščius [1]) Kasmet tos religijos dėka Londone nuraminama 1500 pasirengusių nusižudyti. Vienas Išg. Armijos žinovas sako, jog per jos prieglaudas perėjo išviso per 50.000 paleistuvių. Tačiau reikia neužmiršti, kad toji srovė pradėjo darbuotis tik prieš 50 metų. Dar kaipo socialinį dalyką būtų galima pažymėti ir tai, jog įsakoma neiti moterystėn tiems Armijos nariams, kurie įsitikina, kad turėdami šeimynas, negalės pilnai pasišvęst Armijai. Karininkai gali vesti, tik pasiekę kapitono laipsnį, bet ir tai su krašto komandiero leidimu.

Išganymo Armijos, kaipo vargingiausių žmonių globėjos pozicija socializmo atžvilgiu yra labai įdomi ir reikšminga. Jį nedvejodama ištarė, kad socializmas yra didžiausis žmonijos priešas ir tai del savo materialistiškos pasaulėžiūros ir darbo. Tai plaukia iš tos religijos nusistatymo, kad visokis socialinis veikimas turi tarnauti sielų išgelbėjimui bei pastoracijai. Tos pačios minties vedama, Išganymo Armija savo nariams uždraudžia dalyvavimą ir veikimą politinėse partijose.

4. Organizacija.

Patsai išganymo Armijos vardas jau pažymi jos karišką santvarką. Toji organizacija, anot jos vadų, yra vyrų ir moterų kariuomenė. Jinai žygiuoja ir kovoja su blogiu ir skurdu, neužmušinėja žmonių, tik juos gelbsti. Kaipo kariuomenėje, Išganymo Armijoje įvesta griežčiausia disciplina. Reikia absoliučiai klausyti vadų-karininkų. Jie atlieka ir „karo teismus“, nes bylinėtis saliutistams užginta.

Vyriausias armijos vadas yra generolas. Jisai — absoliutus monarchas savo organizacijoje. Jis pats priima skundus, sprendžia tikėjimo klausimus, skiria aukštesniuosius karininkus, net, pagaliau, paskiria savo įpėdinį. [1]) (Generolu dabar yra vyriausias įkūrėjo sūnus Bramwell'is Booth'as). Po generolo eina štabo viršininkas, kuris kartu yra tarptautinės vadybos viršininku. Atskiri kraštai visi turi savo vyriausias vadybas, kurių priešaky stovi komandieras. Jis skiria karininkus, atlieka „karo teismus“

[1]) Taip 1922 m. Žiūr. Meyers Lexikon, V tom. 7-a laida, 1926 Leipzig 1304 pusl.

[2]) Paskyrimą palieka užlipintam voke Mirties dieną vokas atplėšiamas ir kartu paskelbiamas naujas generolas.

ir kitus reikalus. Už visą atsako tiesiog generolui. Karininkų laipsniai: kadetas arba kariūnas, leitenantas ir kapitonas.

Atskirose šalyse organizacija padalyta divizijomis, o šios korpusais (bendruomenėmis). Korpusus veda karininkas. Jam padeda vadinami vietos karininkai (jau žemesni), kurių tarpe yra muzikantų specialistų. 1925 m. išviso būta 90.000 karininkų. Tikra prasme karininkų (apmokamų aktyvių karininkų ir štabo karininkų) buvo per 16.000, kurių virš 10.000 sudarė moterys. Išviso saliutistų bus per du milijonu.

Karininkus ruošia „karo mokyklos", kurių 1925 m. buvo apie 40. Kandidatų duoda prie kiekvieno korpuso esantieji „vaikų korpusai".

Išganymo Armija karišką charakterį išlaiko net rūbuose. Paprastas narys-kareivis nešioja abiejose apikaklės pusėse po misinginę „S." Pas aukštesnius karininkus toji raidė, žiūrint laipsnio, būva geltona, raudona ar sidabrinė. Aukštesni laipsniai, be to, dar turi išsiūtą Armijos gerbą. Jo išvaizda: spindinti saulė, jos vidury du susikryžiavę kardai, ant kurių kryžius, o šį apjuosia raidė S. Aukščiau saulės matyt karūna—vainikas. Saulės fone yra parašas: „Kraujas ir ugnis". Tie visi simbolial rodo į Kristaus kančią ir šv. Dvasią bei meilę. Vėliava raudona, mėlynais kraštais, vidury aštuonkantė žvaigždė ir parašas: „Kraujas ir ugnis". Raudona spalva—Kristaus kraujas, mėlyna — sielos tyrumas, žvaigždė—Šv. Dvasios ugnis.

Del pilnumo, pora žodžių apie saliutistų finansus. Įdomu, kad didesnė jų pajamų dalis suplaukia iš mažų, daugiausia varguomenės, įnašų. Vadovybė iš visa ko duoda tikslią atskaitą. Karininkai negauna tikra prasme algos, bet vien kas reikalinga gyvenimui: kambarį su baldais, vaikų priedus ir tt.

Visas Išganymo Armijos smarkumas bei agresingumas kilęs, kaip ji pati sako, del to, kad trys ketvirtys nenori eiti į pamokslus, tad juos reikią rasti ir priversti ateiti. Tam pačiam reikalui panaudojama bubnai, skardiniai ir kitokios rūšies instrumentai.

5. Atrėmimas.

Įvertinant Išganymo Armiją, aš imsiu atskirai jos veikimą socialinėje bei labdarybės srityje ir atskirai tikėjimo mokslą. Reikia pasakyti, kad Išganymo Armija mano aprašyme išėjo gana simpatinga, tačiau ne aš čia kaltas: ji iš tikrųjų yra švariausia už kitas sektas ir, antra, taip mano katalikai mokslininkai. Todel, galų gale įvertindamas tos sektos veikimą, aš būsiu labai atsargus.

a) Išg. Armijos darbai socialinėje bei labdarybės dirvoje. Išganymo Armija visą savo veikimą kreipia į praktiškąją labdarybę. Net galima sakyti, kad joje yra daugiau geilestingumo darbų, kaip pačios religijos. Kai del veikliosios artimo meilės, tą sektą nėr už ką barti.

Šta kaip apie ją atsiliepia žymus katalikų dogmatikas prof. d-ras Juozas Pohle: „Jei imti Išganymo Armijos veikimą plačioje srityje pagalbos vargšams ir ištvirkėliams, tai tik aklas galėtų nematyti josios pasiekimų. Visi socialį darbą dirbantieji sluoksniai iš jos gali daug ko pasimokyti. Kad ir jos griežta centralizacija, jos sveikas finansų ūkis, josios išmintingas pritraukimas ir panaudojimas pagalbinių jėgų, jos auklėjimas vargšų pasitikėti savimi ir būti darbingais, jos sėkmingas alkolio išvijimis iš žemųjų liaudies sluoksnių, jos pastangos doriškai pataisyti aplinkumą ir, pagaliau, iš pastarosios poveikio ištraukti ištižėlius,— tai visa yra pagrįsta aštriu psichologišku stebėjimu ir praktišku patyrimu[1]). Žiūrint darbo ir įstaigų įvairumo, saliutizmas šiandien yra didžiausia jėga, nors globojančių ir globojamųjų skaičiaus didumu Kat. Bažnyčia yra vienintelė pasauly [2]).

Ar katalikai gali kai kada pasimokyti iš Išg. Armijos, kai ši varo skurdžių gelbėjimo darbą? Atrodo, kad taip. D-ras Algermissenas tuo visai neabejoja [3]); panašiai mano ir labdarybės teoretikas mor. teol. prof. Dr. Kelleris [4]), o Faszbenderis randa galima kalbėti net apie „Katalikiškąjį saliutizmą". Dar daugiau, minėtas d-ras Algermissenas drįsta sakyti, kad naujoji srovė su savo darbais visiems tik metrikų ir iš vardo katalikams esanti baisus perspėjimas [5]). Tokis yra jo paskutinis žodis apie Išganymo Armiją.

b) Tikėjimo mokslas.

Saliutizmas kurį laiką laikytas ne vien nekrikščioniška, bet ir bereligine organizacija. Būklė pasikeitė tik paskutiniais metais, kai imta atsidėjus studijuoti tos srovės mokslą ir darbą. Pasidarbuota ištisos eilės katalikų rašytojų ir mokslininkų. Pirmą vietą čia užima P. A. Clasen'as savo pagrindingu veikalu „Der Salutismus [6]), paskui eina Mich Gerhard'as, Duhr'as, Pohle ir kiti.

Nors Išganymo Armija yra krikščioniška organizacija, tačiau jos mokslas daug kame atsitolinęs nuo tikrosios krikščionybės. Šiuo atveju mūsų sprendimas bus priešingas tam, kurį išreiškėm del tos sektos praktiško veikimo,—klaidas be atodairos reikės pasmerkti. Vyriausia Išg. Armijos klaida tai protestantiškas subjektyvizmas. Ne kuo kitu, juo vadovaudamasi, jinai atmetė Bažnyčią, kunigystę ir visus sakramentus.

Kai del Bažnyčios Kristus, tiesa, davė „meilės įsakymą" (Jon. 13, 34), bet kone dar griežčiau štai ką pasakė: „Jei jis (nu-

[1]) Cit. pas Dr. Konrad Algermissen, Christliche Sekten und Kirche Christi II. u. III. Auf Hannover (Verl. Jos. Giesel) 1925, 150 psl.

[2]) Palyg. P. Heribert Holzapfel, Die Sekten in Deutschland, 2. Auf. (Verl. J. Kösel u. Fr. Pustel) München 1926, 113 pusl.

[3]) Dr. K. Algermissen, ten p. 153—4 pl.

[4]) Caritaswissenschft, Freib. im Breisg. 1925 m. 31 psl.

[5]) Ten p. 156 psl.

[6]) Diederichs—Jena 1913 Pr. Imta iš Dr. Algermisseno, kuris kalbamus rašytojus išskaito savo knygos 134—5 psl. o jų veikalus—511—12 ir 514 psl.

sidėjėlis) nepaklausytų Bažnyčios, tebūna jis tau, kaip pagonis ir muitininkas" (Mat. 18, 17).

Krikšto reikalas aiškiausiai nusakytas Mat. 28, 19, kame įsakoma krikštyti visas tautas. Priežastį to įsakymo Išganytojas išreiškė šv. Morkaus ev. (16, 16): „Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas". Teikant krikštą kūdikiams, Dievo Sūnus pasakė: „Leiskite mažutėlius ir nedrauskite jiems ateiti pas mane, nes tokių dangaus karalystė" (Mat. 19, 14). Kitoj vietoj (Mt. 18,14) randam Kristaus mintį, kad nepražūtų nė vienas mažutėlis. Ogi nedavimas kūdikiams krikšto bus tikras pražudymas. Juk stovi prieš akis Jėzaus Kristaus pastaba: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau tau (Nikodemui), jei kas neatgims iš vandens ir Šventosios Dvasios, tas negalės įeiti į Dievo karalystę (Jon. 3, 5). Tuo tarpu Išganymo Armija atmetė kūdikių krikštą.

Kalbamoji sekta atmetė net kilniausią ir gražiausią sakramentą—eucharistiją. Juk negalima aiškiau pasakyti, kaip Kristus ištarė savo klausytojams: „Iš tikrųjų, iš tikrųjų, sakau jums, jei nevalgysite žmogaus Sūnaus kūno ir negersite jo kraujo, neturėsite savyje gyvenimo" (Jon. 6,54).

Kristus savo Bažnyčiai įsteigė kunigišką valdžią Pirmiausia ją suteikė apaštalams, paskui jų įpėdiniams. Ev-jose randame dokumentalius šiuo atžvilgiu Jo žodžius (Mt. 18, 18; Mt. 28,18-20; Jon. 20, 21—23). Svarbūs Kristaus žodžiai, pasakyti 72-iem mokiniam, juos siunčiant apaštalauti (Lk. 10, 16): kas jų, vadinasi, kunigų, neklauso, neklauso Jo paties, ir kas juos niekina, Jį patį niekina.

Suėmę visa matėm, kad Išganymo Armijoje nėra pilnos krikščionybės. Ji turi meilės įsakymą ir darbus, bet neturi visų objektyviųjų apreikštų tiesų, ypač gi sakramentų, per kuriuos teka išganingos Kristaus malonės. Vertindami, stengdamiesi ir pasimokydami iš tos srovės darbų, mes privalom griežtai atmesti jos klaidingą mokslą [1]). Dar kartą gaunam įsitikinti, kad atplyšusiose krikščionybės dalyse užtiksim išvystytą vieną ar kitą sritį, bet pilno tikėjimo, pilno mokslo ir pilno gyvenimo nerasim.

Užbaiga.

Katalikų Bažnyčia yra panaši didžiuliam rūmui. Jo viduje, taip sakant, būdami, mes ne kartą apsiprantam, mūsų žvilgsnis pralekia pro atskiras dailenybes. Sektantai atplyšo nuo Bažnyčios kamieno, gerokai atsitolino. Praeina keli šimtmečiai. Klajoja, nerimsta. Pasikartoja tiesa, kad daiktą labiausiai pradedi branginti, kai jo nustoji. Atskilėliai pradeda ilgėtis kažko — siela grynesnio tikėjimo, valia didingų darbų. Taip kilnesnės asmenybės meta senąjį protestantizmą, grupuoja savo pasekėjus ir susidaro naujos sektos. Jos daro nemaža gerų darbų, net galima tvirtinti, kad jose kartais būna daugiau labdarybės, negu paties tikėjimo.

[1]) Netyčia man pateko į rankas Lietuvos baptistų 4-ių psl. mažo formato laikraštis „Tiesos Draugas". Leidžiamas Šiauliuose, rodos, vokiečio; dalinamas dovanai. Agentai dažnai važinėja Kaune.

Nauji krikščionys gali daryti gera, kadangi daugiau ar mažiau susisiekia su tikrąja tiesa. Jie panašūs į tą obelį, kurios vidus išpuvęs, tačiau kraštai pasiekia maitinančias šaknis, del to ji pavasarį pražysta, o rudenį veda vaisius. Vis delto ir visas sektas kartu paėmus, Katalikų Bažnyčios meilės darbai yra didesni. Kad ir vienas pastarosios sūnus šv. Vincentas Paulietis, — protestantas Wichernas jį vadina „neprilygstamu visose šalyse". Tokių vyrų yra daugybė. Apskritai, galima sakyti, kad visos teisingos, neva naujos, modernųjų krikščionių mintys yra mūsų Bažnyčioje. Lygiai joje yra ugnies veikliausiai artimo meilei.

Sektantai vis delto yra mūsų broliai. Del to paskutinis žodis nebus kas kita, kaip noras ir malda, kad jie kuo greičiausiai sugrįžtų į Kristaus vietininko kaimenę ir išsipildytų Išganytojo žodžiai: viena kaimenė ir vienas ganytojas.

Literatūra:

1. Dr. Konrad Algermissen, Christliche Sekten und Kirche Christi, II. ir III. Auf. Hannover 1925, 532 psl. Pagrindingas ir plačiai informuojantis veikalas; aš juo daugiausia naudojausi.
2. Heribert Holzapfel, Die Sekten in Deutschland, München 1926.
3. Dr. M. Heimbucher, Die neuzeitlichen Sekten Klagenfurt, 1926
4. Dr. Franz Keller, Caritaswissenschaft, Freiburg in Breisgau 1925.
5. Lietuvos gyventojai (1923 m. rugsėjo 17 d. surašymo duomenys) Kaunas.
6 Meyers Lexikon. V. tomas, 7-a laida Leipzig 1926.
7. Wetzer u. Weltes Kirchenlexikon V. Bd. Herder 1888.
8. Kirchliches Handlexikon, 1907.

Turinys.

		pusl.
Įvada—	bendrai apie sektas	3
I	Baptistai	7
II	Adventistai	10
III	Rimtieji Šv. Rašto tyrėjai arba biblistai	19
IV	Metodistai	27
V	Išganymo Armija arba salliutistai	35
Užbaiga		45
Literatūra		46

„Šviesos“ spaustuvė
KAUNAS
Jakšto gatvė Nr. 2.